

๙๔ ปี อภิวัฒน์สยาม
แห่งการต่อสู้
ตามหลักธรรมเสมอภาค

คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย และศรัทธาที่เข้มแข็งในยุคนิยมของเรา

หนังสือที่ระลึก
94 ปีแห่งการอภิวัฒน์สยาม
24 มิถุนายน 2569

๙๔ ปี จริวิวัฒน์สยาม
แห่งการต่อสู้
ตามหลักธรรมเสมอภาค

รัฐธรรมนูญประชาชน และศรัทธาที่เข้มแข็งในยุคสมัยของเรา

หนังสือที่ระลึก
94 ปีแห่งการจริวิวัฒน์สยาม
24 มิถุนายน 2569

สารบัญ

คำนำ	3
บทนำ: การนำเสนอเรียงความหัวข้อ “รัฐธรรมนูญประชาชนและความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา”	7
เรียงความระดับมัธยมปลาย โดย ชัยญิดา โรมินทร์	22
เรียงความระดับมัธยมปลาย โดย สุกนิชา นันทาวงศ์	26
เรียงความระดับอุดมศึกษา โดย ลลิตา ปั้นแห่งเพ็ชร	30
เรียงความระดับอุดมศึกษา โดย แอนนี่ ่องสารา	34
เรียงความระดับอุดมศึกษา โดย จิตประภัสร์ ชนะกุล	38

คำนำ

ในวันที่ 24 มิถุนายน 2569 อันเป็นวาระสำคัญทางประวัติศาสตร์ของการอภิวัดนสยามจนเกิดการสถาปนา
ธรรมนูญการปกครองประเทศสยามเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 เป็นต้นมา นับจนถึงกาลสมัย
ปัจจุบันได้เวียนมาครบรอบ 94 ปีของการก่อเกิดรัฐธรรมนูญขึ้น ทางภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ได้ร่วมกันจัดงาน “94 ปี อภิวัดนสยาม 94 ปี แห่งการ
ต่อสู้เพื่อความเสมอภาค” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ในด้านต่างๆ นักการเมือง
นักกิจกรรมทางการเมืองและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทบทวนและเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อหา
แนวทางในการสร้างสังคมปัจจุบันและอนาคตร่วมกัน การเปิดพื้นที่ทางความรู้ดังกล่าวนับเป็นพันธกิจสำคัญ
ในการบริการวิชาการสู่ชุมชนของภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒอีกด้วย

ทั้งนี้ได้จัดกิจกรรมขึ้นในวันที่ 19 มิถุนายน 2569 ณ ห้องประชุม ศ.ดร.ประสาธน์ หลีกศิลา ชั้น 2
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เริ่มตั้งแต่เวลา 09:00 – 12:00 น. กับเวที
เสวนาวิชาการ “ประวัติศาสตร์การปฏิวัติ 2475 กับความเท่าเทียมทางเพศ อดีตและปัจจุบัน”

โดยมีวิทยากร ได้แก่ ศ.(พิเศษ) ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ นักประวัติศาสตร์อาวุโส อดีตอธิการบดี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชานันท์ ยอดหงษ์ นักวิชาการอิสระ พรรณนิการ์ วานิช กรรมการบริหารคณะก้าวหน้า
ดำเนินรายการโดย ญัฐธิดา ทองเกษม นักศึกษาปริญญาเอก สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในช่วงบ่ายระหว่างเวลา 13:00 – 15:00 น. จัดให้มีเวทีเสวนาวิชาการ “มองอนาคตสู่รัฐธรรมนูญใหม่
ที่คนไทยเสมอภาคกัน” มีวิทยากร ได้แก่ รศ.ดร.ภูมิ มูลศิลป์ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาองค์กรและกิจการพิเศษ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญกฎหมายรัฐธรรมนูญ ยิ่งชีพ อัชฌานนท์ ผู้อำนวยการ iLaw
ตัวแทนเครือข่ายภาคประชาชน นิกร จ่านอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคภูมิใจไทย ญัฐภูมิ บัวประทุม
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาชน ดำเนินรายการโดย ผศ.ดร.ศิวพล ชมพูพันธุ์ อาจารย์ประจำภาควิชา
รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ช่วงสุดท้าย เวลา 15:00 – 16:30 น. การนำเสนอเรียงความในหัวข้อ “รัฐธรรมนูญประชาชนและ
ความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา” โดยมีวิทยากร ได้แก่ อานนท์ ขวาลาวินัย ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถาน
ผศ.ดร.ศรัณยู เทพสงเคราะห์ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดำเนินรายการโดย ฐิติชัชธรณ์ วัชรธนเศรษฐ์ นิสิตภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีนักเรียนและนิสิตนักศึกษาที่ส่งเรียงความมาประกวดเข้าร่วมนำเสนอในเวทีด้วย

ในขณะเดียวกันในห้องโถงชั้น 1 ของอาคารคณะสังคมศาสตร์ตลอดทั้งวันมีกิจกรรม Workshop
“รธน. DIY : แกะอย่างลบบเป็นสัญลักษณ์รัฐธรรมนูญด้วยตัวคุณเอง” นำกระบวนการโดย คุณภัทร คะชนะนา
ธนพล พันธุ์งาม อวิस्ता ตริยาภิวัดน และธนาพร นาคเจือ พร้อมกันนั้น ขอเชิญชมนิทรรศการของสะสมในยุคสมัย
แห่งคณะราษฎรจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและกลุ่มนักสะสมอิสระอีกด้วย

ในโอกาสนี้ ทางคณะผู้จัดงานได้ประกาศเชิญชวนให้นักเรียนนักศึกษาที่สนใจส่งเรียงความเกี่ยวกับความสำคัญของรัฐธรรมนูญเข้ารับคัดเลือกเพื่อตีพิมพ์เป็นส่วนหนึ่งในหนังสือที่ระลึกประจำงานด้วย เพื่อสืบสานกิจกรรมประกวดเรียงความที่ครั้งหนึ่งเคยจัดเป็นประจำในยุคแรกเริ่มของการปกครองด้วยระบอบรัฐธรรมนูญในหัวข้อ “รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา”

โดยกิจกรรมดังกล่าวมีผู้ให้ความสนใจส่งผลงานเข้ารับการพิจารณารวม 29 คน แบ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 19 คน และปริญญาตรี 10 คน จึงขอขอบคุณนักเรียน และนิสิตนักศึกษาทุกท่านที่ได้ร่วมกันส่งเรียงความมาร่วมกิจกรรม ทางผู้จัดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้ส่งผลงานเข้าร่วมทุกท่านจะมีโอกาสสบทบถึงความสำคัญที่รัฐธรรมนูญมีต่อประชาชน ไม่ใช่แค่ในฐานะกฎหมายที่เป็นนามธรรม แต่รวมถึงในฐานะหลักประกันที่จะทำให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงโอกาสที่จะมีชีวิตที่ดีและมีคุณภาพอย่างเสมอหน้ากัน

ผลการตัดสินจากคณะกรรมการปรากฏผู้ได้รับเลือกให้ตีพิมพ์เรียงความ “รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา” ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่

ชัยธิดา โรมินทร์	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ฝ่ายมัธยม)
สุกานิชา นันตาวงศ์	โรงเรียนเซนต์โยเซฟระยอง

ผู้ได้รับเลือกให้ตีพิมพ์เรียงความ “รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา” ระดับอุดมศึกษา ได้แก่

ลลิตา ปั่นเหง่งเพชร	ภาคประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
แอนนี่ องสารา	สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
จิตประภัสร์ ชนะกุล	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายชื่อผู้ส่งผลงานเข้าร่วมการพิจารณา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

จันทิมา เศรษฐ์บุตร	โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม
ชาลี ปานนิล	โรงเรียนปัญญาารคุณ
ชุตินฎาภัค กัลยกุลโสภณ	โรงเรียนสตรีวัดระฆัง
ณัฐชัช โปธิ์ย้อย	โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม
ธนพล บุญเรือง	โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม
ธีรเมธ มงคลธนพร	โรงเรียนตรังคริสเตียนศึกษา
ปวีณ รัตนแก้ว	โรงเรียนปัญญาวิทย์ จังหวัดตรัง
ปาฏิหาริย์ ชินพราหมณ์	โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม
ปิยธิดา ไชยทองดี	โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม
พีรตนย์ เหลืองพิริยะพันธุ์	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
เพชรณิชา ดกกลาง	โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม
ภัทรนันท์ แซ่ไคว่	โรงเรียนพระแม่สกลสงเคราะห์
มนัสนันท์ กอนอยู่	โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม

วรพล สิ้นไชย	โรงเรียนปัญญาวิทย์ จังหวัดตรัง
สรวรรยา กรุดสุข	โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม
อนน จิตรัตน์	โรงเรียนวัดทรงธรรม
อาภาญา ทีฆายุขนิกร	โรงเรียนขจรเกียรติศึกษา จังหวัดภูเก็ต

รายชื่อผู้ส่งผลงานเข้าร่วมการพิจารณา ระดับปริญญาตรี

กมลชนก คุณะพันธ์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กอฟฟารี หลีมานัน	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ชญานันท์ ภูเพ็ชร	ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ชยพัทธ์ เรืองสินจรัสแสง	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
รวินท์นิภา หนองผือ	สาขาวิชาการเมืองการปกครอง ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ศิวกร ต้นเจริญ	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
อชิตพล แสงจันทร์	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายชื่อคณะกรรมการผู้พิจารณา

รศ.ดร.ชาติชาย มุกสง	ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.โดม ไกรปรกรณ์	ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อ.สัญญา ชีวะประเสริฐ	ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.ศรัญญา เทพสงเคราะห์	ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อานนท์ ขวาลาวณิชย์	ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถาน

ในโอกาสนี้ทางภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและพิพิธภัณฑสถานที่ได้รับมอบหมายจัดโครงการกิจกรรมดังกล่าว รวมถึงการจัดคัดเลือกเรียงความเพื่อนำมาตีพิมพ์เป็นหนังสือที่ระลึกขึ้นเพื่อสืบสานต่อยอดความสำคัญของรัฐธรรมนูญให้มั่นคงสภาพชั่วกาลนาน จึงขอขอบคุณทุกการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนในทุกกิจกรรม ตั้งแต่คณะกรรมการกลางนิสิตภาควิชาประวัติศาสตร์ผู้ร่วมดำเนินงานหลัก นักเรียน นิสิตนักศึกษาผู้เข้าร่วมประกวดเรียงความ คณะกรรมการผู้พิจารณาตัดสินเรียงความ นักวิชาการ นักการเมือง กระบวนกรตลอดจนนักสะสมหนังสือเก่าและวัตถุในสมัยแห่งคณะราษฎรทุกคน รวมทั้งคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของคณะสังคมศาสตร์ที่ช่วยเหลือดูแลสถานที่

ด้วยจิตคารวะ

รศ. ดร. ชาติชาย มุกสง หัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์
อานนท์ ขวาลาวณิชย์ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถาน

ภาพถ่ายเก๋านุสาวรีย์พานรัฐธรรมนูญ
อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ของสะสม เมฆ ครึ่งฟ้า

บทนำ

การนำเสนอเรียงความหัวข้อ

“รัฐธรรมนูญประชาชนและความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา”

อานนท์ ขวาลาวัดย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

การปักหลักรัฐธรรมนูญในยุคสมัยของพวกเขา (คณะราษฎร)

รัฐธรรมนูญ คือ สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในสยามหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 รัฐธรรมนูญในฐานะกฎหมาย คือสิ่งที่เป็นามธรรม ซึ่งบางครั้งอาจยากต่อการทำความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อดูจากบริบทขณะเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่การเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการติดต่อสื่อสารยังไม่ก้าวหน้าเช่นโลกในอีกเกือบศตวรรษต่อมา

คณะราษฎรเองก็น่าจะตระหนักว่า ความรับรู้และความเข้าใจที่สาธารณชนมีต่อรัฐธรรมนูญจำเป็นอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดและความเจริญงอกงามของ “ระบอบใหม่” รัฐธรรมนูญจึงถูกนำเสนอต่อสาธารณชนทั้งในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อให้เกิดภาพจำ หรือความทรงจำ และในเนื้อหาสาระ เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในเชิงสัญลักษณ์ พานรัฐธรรมนูญถูกทำให้ปรากฏทั้งในพื้นที่สาธารณะและในชีวิตประจำวัน

ในพื้นที่สาธารณะ สัญลักษณ์พานรัฐธรรมนูญถูกนำเสนอผ่านการก่อสร้างอนุสาวรีย์ เช่น อนุสาวรีย์เทอดรัฐธรรมนูญที่จังหวัดมหาสารคามซึ่งถือเป็นอนุสาวรีย์รูปพานรัฐธรรมนูญที่ถูกสร้างขึ้นเป็นแห่งแรก¹ อนุสาวรีย์พิทักษ์รัฐธรรมนูญหรืออนุสาวรีย์ปราบกบฏ บริเวณวงเวียนหลักสี่ (ทำพิธีเปิดในปี 2479)² อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ถนนราชดำเนิน (ทำพิธีเปิดในปี 2483)³ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยขอนแก่น (มีจารึกปี พ.ศ. 2486 บนตัวอนุสาวรีย์) และอนุสาวรีย์ที่บุรีรัมย์ซึ่งศรีอยุธยา เทพสงเคราะห์สันนิษฐานว่าน่าจะก่อสร้างแล้วเสร็จในปี 2487⁴ เป็นต้น

¹ วิทย์ สายสงวนวงศ์, *เปลี่ยนอีสานให้เป็นไทย: อุดมการณ์รัฐชาติกับสำนึกการเมืองของคนี่ราบสูง* (กรุงเทพฯ : มติชน, 2568) น.187

² ศรีอยุธยา เทพสงเคราะห์, *ราษฎรธิปไตย* (กรุงเทพฯ : มติชน, 2562) น. 240

³ เรื่องเดียวกัน, น. 58

⁴ เรื่องเดียวกัน, น. 68

อนุสาวรีย์เทอดรัฐธรรมนุญมหาสารคาม⁵

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยขอนแก่น⁶

อนุสาวรีย์รัฐธรรมนูญบุรีรัมย์⁷

สัญลักษณ์พานรัฐธรรมนูญยังถูกนำไปเป็นลวดลายประดับและงานศิลปกรรมตามวัดด้วย เช่น ประติมากรรมพระอุโบสถของวัดเชียงราย ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปางที่มีการวาดสัญลักษณ์พานรัฐธรรมนูญพร้อมจารึกข้อความ “พระอุโบสถนี้สร้างคราวเปลี่ยนการปกครองสยาม ๒๔๗๕” หรือที่วัดบางกระเจ็ด ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการสร้างสัญลักษณ์พานรัฐธรรมนูญพร้อมจารึก พ.ศ.2496 ไว้ที่หน้าบันของศาลาการเปรียญ เป็นต้น

⁵ ภาพอนุสาวรีย์เทอดรัฐธรรมนุญมหาสารคาม โดยอานนท์ ขวาลาววัฒน์

⁶ ภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยขอนแก่น โดยอานนท์ ขวาลาววัฒน์

⁷ ภาพอนุสาวรีย์รัฐธรรมนูญบุรีรัมย์ โดยอานนท์ ขวาลาววัฒน์

ศาลาการเปรียญวัดบางกระเจ็ด จังหวัดฉะเชิงเทรา⁸

บานประตูวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง⁹

นอกจากสัญลักษณ์รัฐธรรมนูญจะถูกนำเสนอในพื้นที่สาธารณะผ่านสิ่งปลูกสร้างแล้ว ก็ยังถูกนำเสนอผ่านงานมหกรรมที่จัดขึ้นในพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าร่วมด้วย งานสำคัญที่จัดขึ้นโดยมี “รัฐธรรมนูญ” เป็นประธาน คืองานฉลองรัฐธรรมนูญซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคมตั้งแต่ปี 2475 จนถึงช่วงประมาณปี 2500 ในบางปีการจัดงานฉลองรัฐธรรมนูญจะจัดเป็นงานใหญ่ที่มีการเฉลิมฉลองยาวถึง 7 วัน¹⁰ โดยในงานจะมีกิจกรรมต่างๆ มากมาย เช่น การออกร้านของหน่วยงานราชการและเอกชน การประกวดงานศิลปะ การแข่งกีฬา รวมถึงการประกวดนางสาวสยาม หรือที่ต่อมารู้จักกันในชื่อนางสาวไทย เป็นต้น¹¹

ในชีวิตประจำวัน สัญลักษณ์พานรัฐธรรมนูญถูกเผยแพร่สู่สาธารณะผ่านการนำสัญลักษณ์พานรัฐธรรมนูญเข้าไปใส่ไว้บนเหรียญที่ระลึก และสินค้าอุปโภคบริโภคหลากหลายชนิดซึ่งถูกผลิตขึ้นทั้งโดยภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อจำหน่ายและแจกจ่ายในหมู่ประชาชน โดยมีชุดสะสมส่วนหนึ่งที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรวบรวมไว้ เช่น เหรียญปราบกบฏที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อมอบแก่ผู้มีส่วนช่วยราชการปราบกบฏที่บ้านกู้เมืองในปี 2476 เหรียญที่ระลึกปีนักษัตรที่ประกอบลายสัญลักษณ์พานรัฐธรรมนูญ งานเซรามิกลายพานรัฐธรรมนูญและธงชาติไทยผลิตโดยบริษัท THE IRONSTONE CHINA MATSUMURA & CO ซึ่งเป็นบริษัทเซรามิกจากประเทศญี่ปุ่น และท่อใบชาที่มีรูปพานรัฐธรรมนูญของห้างอ่องเอี้ยงซุน เป็นต้น¹¹

⁸ ภาพศาลาการเปรียญวัดบางกระเจ็ด จังหวัดฉะเชิงเทรา โดย อานนท์ ขวาลาวินัย

⁹ ภาพบานประตูวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง โดย อานนท์ ขวาลาวินัย

¹⁰ ชาตรี ประภิตนนทการ, “งานฉลองรัฐธรรมนูญ,” *ฟ้าเดียวกัน* 5, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2550) น.79

¹¹ ณัฐพล ใจจริง, *ราชฎการปฏิวัติ: ชีวิตและความใฝ่ฝันของคนรุ่นใหม่สมัยคณะราษฎร* (กรุงเทพฯ : มติชน, 2565) น.351

ห่อใบชาพานรัฐธรรมนูญของบริษัทอ่องเอี้ยงซุน¹²

งานลายพานรัฐธรรมนูญและธงชาติไทยของบริษัท
Ironstone China Matsumura & CO¹³

เหรียญที่ระลึกงานปีใหม่ 2482

หนึ่งในชุดสะสมที่น่าสนใจได้แก่สมุดจดของนักเรียนที่ผลิตโดยบริษัทดีเอชเอ สยามวาลาซึ่งมีการออกแบบโดยนำสัญลักษณ์พานรัฐธรรมนูญมาประกอบร่วมกับพระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 8 โดยจัดวางให้พระบรมฉายาลักษณ์อยู่ภายใต้พานรัฐธรรมนูญ

สมุดของบริษัทดีเอชเอ สยามวาลา¹⁴

¹² ภาพใบชาอ่องเอี้ยงซุน จากเพจพิพิธภัณฑ์สามัญชน

¹³ ภาพงานของบริษัท Ironstone China Matsumura & CO โดย ธนพล พันธุ์งาม

¹⁴ ภาพปกสมุดของบริษัทดีเอชเอ สยามวาลา ภาพจากเพจพิพิธภัณฑ์สามัญชน

ในทางหนึ่งการนำสัญลักษณ์พานรัฐธรรมนูญเข้าไปสู่ความรู้สึกของประชาชนอาจช่วยสร้างความคุ้นเคย แต่หากไม่มีการให้ข้อมูลหรือทำงานในเชิงเนื้อหาสาระก็ยากที่จะสร้างความรับรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อระบอบใหม่ได้อย่างแท้จริงและระบอบใหม่ก็จะไม่สามารถปักหลักได้อย่างมั่นคง คณะราษฎรจึงจำเป็นต้องเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในเนื้อหาสาระควบคู่ไปกับการนำเสนอสัญลักษณ์

แม้กิจกรรมส่วนหนึ่งของงานฉลองรัฐธรรมนูญจะเป็นกิจกรรมรื่นเริง แต่ชาติรี ประกิตนันทการก็เห็นว่าเป้าหมายหลักของงานฉลองรัฐธรรมนูญคือการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ รวมถึงอาจจะเป็นการโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนได้รู้จักและเข้าใจความหมายของรัฐธรรมนูญและหลักหกประการของคณะราษฎร¹⁵ โดยชาติรี ประกิตนันทการ อ้างถึงงานของมานิตย์ นวลละออที่ระบุว่า งานฉลองรัฐธรรมนูญในปี 2483 มีการระบุงวดละครประสังค์การจัดงานไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและเห็นถึงความก้าวหน้าของชาติในระบอบรัฐธรรมนูญรวมถึงเพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ¹⁶ โดยกิจกรรมหนึ่งในงานฉลองรัฐธรรมนูญสมัยคณะราษฎรที่สะท้อนถึงความพยายามที่จะส่งเสริมให้ประชาชนโดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษามีโอกาสศึกษาและทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระของรัฐธรรมนูญ คือการประกวดเขียนเรียงความเนื่องในงานฉลองรัฐธรรมนูญซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

การประกวดเขียนเรียงความในฐานะส่วนหนึ่งของงานฉลองรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2481 วัลลภ ใจจริง เห็นว่าการอ่านเรียงความที่ส่งประกวดในงานฉลองรัฐธรรมนูญจะทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความฝันถึงโลกใหม่ของคนหนุ่มสาวที่เติบโตในยุคสมัยแห่งการอภิวัฒน์สยาม¹⁷ ซึ่งโลกใหม่ที่วัลลภกล่าวถึงน่าจะหมายถึงสังคมสยามหลังการอภิวัฒน์

ล่วงมาถึงปี 2500 การเมืองไทยเดินทางมาถึงจุดตัดอีกครั้งเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากจอมพล ป. พิบูลสงครามผู้เป็นนายเก่าในเดือนกันยายน ปี 2500 การยึดอำนาจแบบ “มันจบแล้วครับนาย” ในครั้งนั้นไม่เพียงนำปัจจัยบพทางการเมืองมาสู่อดีตนายเก่าของเขา หากแต่ยังมีความพยายามที่จะลบล้างเรื่องราวและมรดกของคณะราษฎรด้วย

งานฉลองรัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นวาระสำคัญในยุคสมัยของคณะราษฎรถูกยกเลิกไปในปี 2501¹⁸ จากนั้นวันที่ 24 มิถุนายนก็ถูกลบออกจากสารบบวันสำคัญของชาติในปี 2503 เมื่อมีการออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ให้ถือวันพระราชสมภพเป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทย

ประกาศดังกล่าวมีสาระสำคัญคือให้ยกเลิกวันชาติ 24 มิถุนายน โดยให้เหตุผลทำนองว่า ตามที่เคยกำหนดให้วันที่ 24 มิถุนายน เป็นวันเฉลิมฉลองวันชาติไทย ปรากฏว่าในภายหลังมีความ “ไม่เหมาะสม” ในอดีตประเทศไทยเคยถือเอาวันพระราชสมภพเป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทยมาแล้ว เพิ่งจะมากำหนดให้วันที่ 24 มิถุนายนเป็นวันชาติเพิ่มขึ้นในภายหลัง (การประกาศให้วันที่ 24 มิถุนายน เป็นวันชาติเกิดขึ้นในปี 2481¹⁹)

¹⁵ ชาติรี ประกิตนันทการ, “งานฉลองรัฐธรรมนูญ,” *ฟ้าเดียวกัน* 5, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2550) : น. 81

¹⁶ ชาติรี ประกิตนันทการ, “งานฉลองรัฐธรรมนูญ,” *ฟ้าเดียวกัน* 5, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2550) : น. 81

¹⁷ วัลลภ ใจจริง, *ราษฎรปฏิวัติ: ชีวิตและความฝันของคนรุ่นใหม่สมัยคณะราษฎร* (กรุงเทพฯ : มติชน, 2565) น.299

¹⁸ ชาติรี ประกิตนันทการ, “งานฉลองรัฐธรรมนูญ,” *ฟ้าเดียวกัน* 5, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2550) : น. 89

¹⁹ สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วันชาติ (2481, 3 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 55 หน้า 1322

เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีของประเทศที่พระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงให้ถือเอาวันพระราชสมภพของพระมหากษัตริย์เป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทยและให้ยกเลิกวันชาติ 24 มิถุนายน²⁰ โดยที่ในประกาศนี้ไม่มีการระบุถึงการอภิวัฒน์สยามที่เป็นมูลแห่งการกำหนดให้วันที่ 24 มิถุนายน เป็นวันชาติแต่อย่างใด หนึ่งปีก่อนที่วันชาติจะถูกลบเลิก จอมพลสฤษดิ์เคยกล่าวสุนทรพจน์ในวันชาติ 24 มิถุนายน 2502 โดยในสุนทรพจน์ดังกล่าวไม่มีการเอ่ยถึงการอภิวัฒน์สยาม 2475 หรือคณะราษฎรแต่อย่างใด จอมพลสฤษดิ์ เพียงแต่พูดถึงผลงานของรัฐบาลภายใต้การนำของเขานับจากการยึดอำนาจ 20 ตุลาคม 2501 เท่านั้น²¹

การต่อสู้เพื่อรัฐธรรมนูญ (ประชาชน) ในยุคสมัยของเรา

94 ปี ผ่านไป กับรัฐธรรมนูญ 20 ฉบับ และการรัฐประหาร 13 ครั้ง รัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตย เสรีภาพและความเสมอภาค ดูจะยังไม่ตั้งมั่นในประเทศสยาม แต่ก็ใช่จะปราศจากความก้าวหน้า ประชาชนชาวไทยผ่านการต่อสู้ทางการเมืองมาหลายเหตุการณ์ ทั้งการเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญในปี 2516 ที่นำไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี 2535 ที่นำไปสู่กระแสการเรียกร้องการปฏิรูปการเมืองและการถือกำเนิดของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

แม้ประชาชนจะยังไม่มีโอกาสเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) โดยตรงแต่รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ก็เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนี้อย่างกว้างขวาง สำนักข่าวประชาไท ประเมินว่า มีประชาชนอย่างน้อย 843,556 คนที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการจัดทำรัฐธรรมนูญในขั้นตอนต่างๆ ทั้งการรับฟังความคิดเห็นขั้นต้น การประชาพิจารณ์ระดับจังหวัด การตอบแบบสอบถาม รวมถึงการเข้าร่วมเวทีระดับภาค²²

สติ๊กเกอร์รณรงค์รัฐธรรมนูญ 2540²³

²⁰ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องให้ถือวันพระราชสมภพเป็นวันเฉลิมฉลองของชาติไทย. (2503, 24 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 77 ตอนที่ 43 ก. หน้า 1452 - 1453

²¹ ประมวลสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี (พระนคร : บริษัทธนະการพิมพ์จำกัด, 2503) น.33 - 56

²² “ได้เวลาชู “ธงเขียว” ทวงคืน รธน.40,” ประชาไท, เผยแพร่เมื่อ 24 พฤษภาคม 2550 เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2569 <https://prachatai.com/journal/2007/05/23509>

²³ ภาพสติ๊กเกอร์รณรงค์รัฐธรรมนูญ 2540 โดยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญ 2540 บังคับใช้ได้ไม่ถึง 10 ปี ก็ถูกยกเลิกไปด้วยผลแห่งการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 หลังจากนั้นรัฐธรรมนูญ 2550 ที่เป็นผลผลิตของคณะรัฐประหารชุดปี 2549 ก็ถูกยกเลิกไปโดยการรัฐประหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในปี 2557 และนับจากปี 2560 ประเทศก็อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญที่เขียนขึ้นโดยคณะบุคคลที่คณะรัฐประหารเป็นผู้แต่งตั้ง²⁴

แม้ คสช. จะจัดให้มีการออกเสียงประชามติ เพื่อถามประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าจะยอมรับรัฐธรรมนูญฉบับที่ คสช. จัดให้ร่างขึ้นหรือไม่ แต่การออกเสียงประชามติครั้งนั้นก็เกิดขึ้นระหว่างที่มีการบังคับใช้คำสั่งหัวหน้าคสช. ฉบับที่ 3/2558 ข้อ 12 เรื่องห้ามชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คน ส่งผลให้มีประชาชนอย่างน้อย 122 คนที่ถูกดำเนินคดีในความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558 จากการร่วมกิจกรรมรณรงค์หรือกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ไม่เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญของ คสช.²⁵ จึงอาจกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญ 2560 มีปัญหาเรื่องความชอบธรรม ทั้งที่มาของผู้จัดทำร่างที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะทหาร และกระบวนการออกเสียงประชามติที่เกิดขึ้นภายใต้การบังคับใช้คำสั่งจำกัดเสรีภาพของคณะรัฐประหารและการจับกุมดำเนินคดีผู้ที่รณรงค์คัดค้านร่างรัฐธรรมนูญ

รังสิมันต์ โรม และเพื่อนนักกิจกรรม ขณะถูกควบคุมตัวมาที่ศาลทหารกรุงเทพ เพื่อฝากขังในคดีฝ่าฝืนคำสั่งหัวหน้าคสช. ฉบับที่ 3/2558 จากการร่วมแจกใบปลิวรณรงค์ Vote No ในการออกเสียงประชามติ 7 สิงหาคม 2559 ที่เคหะบางพลี²⁶

นอกจากรัฐธรรมนูญ 2560 จะมีปัญหาเชิงที่มาแล้ว เนื้อหาของรัฐธรรมนูญ 2560 ก็มีปัญหา เช่น การตัดสิทธิของประชาชนในการเข้าชื่อเพื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สส. สว. ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด โดยสิทธิดังกล่าวประชาชนเคยมีในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และ 2550 การกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีมาควบคุมรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง และการตัดลดถ้อยคำบางคำที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 และ 2550 ซึ่งอาจส่งผลให้รัฐจัดสวัสดิการให้ประชาชนได้น้อยลง²⁷

²⁴ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (2558, 5 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 239 ง. หน้า 1 - 2

²⁵ โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw), ตารางผู้ถูกดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับประชามติ 2559 เผยแพร่เมื่อ 2 สิงหาคม 2559 เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2569 <https://www.ilaw.or.th/articles/9026>

²⁶ ภาพขณะรังสิมันต์ โรม กับพวกถูกควบคุมตัวมาที่ศาลทหารกรุงเทพ จากเว็บไซต์ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน

²⁷ โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw), 13 ปัญหารัฐธรรมนูญ 60 ทำไมรัฐบาลควรรับมีรัฐธรรมนูญใหม่ เผยแพร่เมื่อ 15 มีนาคม 2567 เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2569 <https://www.ilaw.or.th/articles/21963>

ล่วงมาถึงปี 2563 การยุบพรรคคอนาคตใหม่โดยศาลรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ บวกกับความไม่พอใจต่อการบริหารประเทศของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เข้าสู่อำนาจตั้งแต่ 22 พฤษภาคม 2557 ก่อให้เกิดกระแสการชุมนุมต่อต้านทั่วประเทศ การชุมนุมเริ่มต้นจากร่วมหาวิทยาลัยก่อนจะขยับไปสู่ท้องถนน ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ ในห้วงเวลานี้เองที่สัญลักษณ์อันเกี่ยวเนื่องกับคณะราษฎรเริ่มกลับมามีชีวิตท่ามกลางกระแสการต่อสู้ของเยาวชนคนหนุ่มสาว ขณะเดียวกันข้อเรียกร้องเรื่องการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อใช้แทนฉบับปี 2560 ก็เริ่มดั่งขึ้นในพื้นที่การชุมนุม

เช้ามีดวันที่ 24 มิถุนายน 2563 ขวบปีที่ 88 ของการอภิวัฒน์สยาม เครือข่ายฟื้นฟูประชาธิปไตยจัดกิจกรรมฉายโฮโลแกรมจำลองเหตุการณ์ที่พระยาพหลพลพยุหเสนาอ่านประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1 ที่บริเวณร้านแม็คโดนัลด์ถนนราชดำเนินใกล้อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย นายอานนท์ นำภา ซึ่งร่วมกิจกรรมในเวลานั้นด้วยให้สัมภาษณ์กับ BBC Thai ว่า

กิจกรรมฉายโฮโลแกรมจำลองการอ่านประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1
ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย 24 มิถุนายน 2563²⁸

“เราจัดกิจกรรมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยซึ่งเป็นมรดกที่เหลืออยู่เพียงไม่กี่อย่างของคณะราษฎร เพราะหลายสถานที่และหลายอย่างถูกทำลายไป แต่มรดกที่ไม่มีวันหายไปคือข้อความในประกาศและแนวคิดของคณะราษฎร”²⁹

²⁸ ภาพกิจกรรมฉายโฮโลแกรมจำลองการอ่านประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1 จากเว็บไซต์ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน

²⁹ “คณะราษฎร : รวมภาพกิจกรรมอ่านประกาศคณะราษฎร รำลึก 88 ปี ปฏิวัติสยาม 24 มิถุนา,” *BBC* เผยแพร่เมื่อ 24 มิถุนายน 2563 เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2569 <https://www.bbc.com/thai/thailand-53159857>

ภาพกิจกรรมอ่านประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1 ที่หน้ารัฐสภา เกียกกาย 24 มิถุนายน 2563³⁰

ในวันเดียวกันคณะบรรณรักษ์เพื่อรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนหรือ ครช. และประชาชนอีกจำนวนหนึ่งเดินทางไปจัดกิจกรรม “ทวงคืนมรดกคณะราษฎร ทวงสัญญารัฐธรรมนูญประชาชน” ที่รัฐสภาเกียกกายโดยมีนักกิจกรรมคนหนึ่งแต่งตัวเลียนแบบนายทหารยุคคณะราษฎรอ่านประกาศคณะราษฎรฉบับที่หนึ่ง อนุสรณ์ อุณโณ ในฐานะผู้ร่วมจัดกิจกรรมกล่าวปราศรัยถึงปรากฏการณ์ที่มรดกจากยุคคณะราษฎร เช่น หมุดคณะราษฎรและอนุสาวรีย์ปราบกบฏหายไป รวมถึงกรณีการย้ายอนุสาวรีย์พระยาพลพลพยุหเสนาและอนุสาวรีย์จอมพล ป. พิบูลสงครามระหว่างการทำกิจกรรม ครช. ในฐานะองค์กรจัดงานยังยื่นข้อเรียกร้องถึงคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยโดยหนึ่งในข้อเรียกร้องคือให้สภาผู้แทนราษฎรเร่งยกร่างและเสนอพระราชบัญญัติการรับฟังความเห็นของประชาชนเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา และให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จในสมัยประชุมนั้นเพื่อให้มีการออกเสียงประชามติเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญทันในช่วงปลายปี 2563³¹

นอกจากเหตุการณ์เคลื่อนไหวในเดือนมิถุนายน ปี 2563 ยังมีการรื้อฟื้นสัญลักษณ์ยุคคณะราษฎรอีกหลายเหตุการณ์ เช่น การจัดงาน Happy Birthday แบบแปลกแปลก โดยกลุ่มนักกิจกรรมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในวันที่ 14 กรกฎาคม 2563 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทนายอานนท์ นำภา ซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมในวันดังกล่าวให้สัมภาษณ์กับประชาไทเกี่ยวกับการจัดงานโดยสรุปได้ว่า ช่วง 4-5 ปีก่อนการจัดงาน มีการทำลายมรดกของคณะราษฎรอย่างเป็นระบบ ทั้งการให้ข้อมูลว่า การกระทำของคณะราษฎรเป็นการชิงสุกก่อนห่ามบ้าง รวมถึงมีการทำลายหรือลบประวัติศาสตร์ของคณะราษฎรบ้าง เช่น การหายไปของหมุดคณะราษฎรหรือ การเปลี่ยนชื่อค่ายทหารจากชื่อของพระยาพลพลพยุหเสนาและค่ายพิบูลสงคราม รวมถึงการที่กองทัพบกจัดพิธีทำบุญเพื่อระลึกถึงกบฏบวรเดชซึ่งเป็นฝ่ายต่อต้านการอภิวัฒน์สยาม อานนท์ระบุด้วยว่า

³⁰ ภาพกิจกรรมอ่านประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1 ที่อาคารรัฐสภา โดย อานนท์ ขวาลาวัณย์

³¹ “ภาคประชาชนจัดกิจกรรม ‘ทวงคืนมรดกคณะราษฎร ทวงสัญญารัฐธรรมนูญประชาชน’ หน้ารัฐสภา ขอเร่งแก้ไขให้อำนาจยึดโยงประชาชน,” The Standard, เผยแพร่เมื่อ 24 มิถุนายน 2563 เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2569 <https://surl.li/dptkjh>

สถานการณ์ข้างต้นถือเป็นภาระที่จะต้องช่วยกันสืบสานต่อยอดมรดกของคณะราษฎรให้ดำรงอยู่จึงเป็นที่มาของการจัดงานในวันดังกล่าว³²

กิจกรรม Happy Birthday แบบแปลกแปลกในโอกาสวันคล้ายวันเกิดจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย 14 กรกฎาคม 2563³³

การรื้อฟื้นเรื่องราวของคณะราษฎรที่สำคัญที่สุดในการเคลื่อนไหวในปี 2563 น่าจะเป็นการสร้างสัญลักษณ์หมุดคณะราษฎร 63 ที่มีสัญลักษณ์สามนิ้วที่ใช้กันอย่างแพร่หลายนับจากการชุมนุมต่อต้านการรัฐประหารในปี 2557 ต่อเนื่องมาจนถึงการชุมนุมในปี 2563 เป็นประธานอยู่กลางหมุด บริเวณขอบของหมุดล้อมรอบด้วยจารึกที่ใช้ภาษาจากยุคสมัยของคณะราษฎรว่า “20 กันยายน 2563 SEP 20, 2020 เวลาย่ำรุ่ง ณ ที่นี้ ผองราษฎรได้แสดงเจตนารมณ์ ประเทศนี้เป็นของราษฎร...” จารึกบนตัวหมุดยังออกแบบโดยใช้ตัวอักษรลักษณะคล้ายๆ กับที่ปรากฏบนหมุดคณะราษฎรที่เป็นต้นฉบับด้วย

หมุดก่อการนิวัติรัฐธรรมนูญหรือหมุดคณะราษฎร

หมุดคณะราษฎร 63

³² นักกิจกรรมจัดงานวันเกิดหลวงพิบูลสงคราม หลังเกิดเหตุไล่ลบบประวัติศาสตร์คนชื่อ ‘แปลก’ ประเทศไทย, เผยแพร่เมื่อ 14 กรกฎาคม 2563 เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2569 <https://prachatai.com/journal/2020/07/88580>

³³ ภาพกิจกรรม Happy Birthday แบบแปลกแปลก โดย อานนท์ ชวาลาวัฒน์

นักกิจกรรมกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมที่เป็นผู้จัดการชุมนุม “19 กันยายนทวงอำนาจคืนราษฎร” ที่สนามหลวงยังแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในลักษณะที่เป็นการเชื่อมโยงการแสดงออกของตัวเองเข้ากับคณะราษฎรด้วยโดยพวกเขาได้ฟังหมุดดังกล่าวลงบนพื้นผิวของท้องสนามหลวงซึ่งเป็นพื้นที่จัดการชุมนุมในช่วงเช้าของวันที่ 20 กันยายนคล้ายกับที่คณะราษฎรเคยฟังหมุดก่อกำเนิดรัฐธรรมนูญที่ลานพระบรมรูปทรงม้าในปี 2479 ปรากฏการณ์ข้างต้นจะสอดคล้องกับที่รูนพงศ์ ลือขจรชัย ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การที่สังคมถูกปิดกั้นอย่างรุนแรงในยุค คสช. และการยุบพรรคอนาคตใหม่ในปี 2563 ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้คนจำนวนมาก “อธิปไตยเป็นของปวงชน” และ “กษัตริย์ใต้รัฐธรรมนูญ” กลายเป็นวลีสำคัญในการขับเคลื่อน เมื่อเป็นเช่นนั้นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 จึงถูกชูขึ้นมาเป็นต้นกำเนิดระบอบประชาธิปไตยแทนเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ขณะที่จอมพล ป. เองก็เปลี่ยนจากจอมเผด็จการมาเป็นฮีโร่ประชาธิปไตย³⁴

ในส่วนของ การเคลื่อนไหวประเด็นรัฐธรรมนูญ การเรียกร้องให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ถือเป็นหนึ่งในข้อเรียกร้องสำคัญของผู้ชุมนุมในปี 2563 ข้อเรียกร้องนี้น่าจะเกิดขึ้นครั้งแรกในการชุมนุมเยาวชนปลดแอก 18 กรกฎาคม 2563 ในฐานะข้อเรียกร้องหนึ่งในสามข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุมได้แก่ ยุบสภา ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และหยุดคุกคามประชาชน³⁵ ในช่วงเวลาไล่เลี่ยกันเครือข่ายภาคประชาชนก็เริ่มรวบรวมรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 50,000 ชื่อเพื่อเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 เพื่อเปิดทางไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่³⁶

การเปิดตัวกิจกรรมเข้าชื่อเสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ ร่วมรื้อ ร่วมสร้าง ร่วมร่างรัฐธรรมนูญ ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ 7 กรกฎาคม 2563³⁷

³⁴ รูนพงศ์ ลือขจรชัย, *ปลดแอกชาติจากคักดินา-(ราชา)ชาตินิยม* (กรุงเทพฯ : มติชน, 2564) น.264 - 265

³⁵ โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw), 1 ปี มีอบเยาวชนปลดแอก: ข้อเรียกร้อง “ร่างรัฐธรรมนูญใหม่” ยังไม่คืบหน้า

³⁶ เผยแพร่เมื่อ 18 กรกฎาคม 2564 เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2569 <https://www.ilaw.or.th/articles/4738> โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw), 50,000 ชื่อ ร่วมรื้อ ร่วมสร้าง ร่วมร่างรัฐธรรมนูญ เผยแพร่เมื่อ 21 กรกฎาคม 2563 เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2569 <https://www.ilaw.or.th/articles/4342>

³⁷ กิจกรรมเปิดตัวการเข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญ ร่วมรื้อ ร่วมสร้าง ร่วมร่างรัฐธรรมนูญ ภาพจาก ประชาไท

การรวบรวมรายชื่อเริ่มต้นขึ้นในวันที่ 7 สิงหาคม 2563 และดำเนินเรื่อยไปจนถึงคืนวันที่ 19 กันยายน 2563 โดยตลอดเวลาที่เปิดรับรายชื่อมีประชาชนอย่างน้อย 100,732 คน ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในเวลาต่อมาร่างรัฐธรรมนูญที่ภาคประชาชนร่วมกันเสนอด้วยการเข้าชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งถูกบรรจุวาระเพื่อพิจารณาในวันที่ 17 – 18 พฤศจิกายน 2563 ครั้งนั้นนับเป็นครั้งแรกที่ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญที่เสนอต่อรัฐสภาด้วยวิธีการเข้าชื่อโดยประชาชนถูกบรรจุวาระและพิจารณาโดยรัฐสภารวมทั้งตัวแทนประชาชนที่เสนอร่างได้แก่ จอน อึ้งภากรณ์ ยิงชีพ อัชฌานนท์ และ จิรนุช เปรมชัยพร มีโอกาสนำเสนอร่างต่อรัฐสภา แม้สุดท้ายร่างดังกล่าวจะตกไปเพราะสมาชิกรัฐสภาลงมติไม่รับร่างในวาระที่หนึ่ง แต่ก็ถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญที่ประชาชนสามารถเสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยวิธีการเข้าชื่อไปสู่การพิจารณาในรัฐสภาได้สำเร็จเป็นครั้งแรก

ล่วงมาถึงปี 2566 เมื่อพรรคเพื่อไทยในฐานะพรรคแกนนำและพรรคภูมิใจไทยร่วมกันจัดตั้งรัฐบาล หลังการเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2566 ทั้งสองพรรคออกแถลงการณ์เรื่องการจัดตั้งรัฐบาลร่วมกัน ประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญคือหนึ่งในประเด็นที่ปรากฏอยู่ในแถลงการณ์ร่วมด้วย ทั้งสองพรรคแถลงร่วมกันว่า จะเร่งแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยในการประชุม ครม. วาระแรก จะมีมติให้ทำประชามติขอจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยกระบวนการจัดตั้ง สสร. ในวันที่ 13 สิงหาคม 2566 กลุ่มประชาชนภายใต้ชื่อ กลุ่มประชาชนร่างรัฐธรรมนูญจึงเริ่มรณรงค์รวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อเสนอคำถามประชามติ “ท่านเห็นชอบหรือไม่ ว่ารัฐสภาต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ โดยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน” ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้นำไปใช้ในการออกเสียงประชามติเพื่อเปิดทางไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 256 เพื่อให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การรวบรวมรายชื่อเป็นไปอย่างเร่งรีบเพราะกลุ่มประชาชนร่างรัฐธรรมนูญหวังจะเสนอคำถามให้ทันการประชุม ครม. นัดแรกซึ่งในเวลานั้นคาดว่าจะเกิดขึ้นระหว่างวันที่ 5 -10 กันยายน ทางกลุ่มจึงกำหนดว่าจะเปิดรับรายชื่อถึงวันที่ 25 สิงหาคม เป็นวันสุดท้าย

กลุ่มประชาชนร่างรัฐธรรมนูญ #conforall ยื่นรายชื่อประชาชน 211,904 รายชื่อต่อ กกต. เพื่อให้ตรวจสอบพร้อมเสนอคำถามประชามติรัฐธรรมนูญต่อคณะรัฐมนตรี³⁸ 30 สิงหาคม 2566

³⁸ ภาพกิจกรรมการยื่นรายชื่อ #conforall จากเว็บไซต์ iLaw

ในช่วงต้นทางกลุ่มระดมรายชื่อทั้งทางออนไลน์และการเซ็นเอกสารกระดาษ ล่วงถึงวันที่ 22 สิงหาคม ทางกลุ่มรวบรวมรายชื่อได้ถึง 50,000 รายชื่อ ตามเกณฑ์ที่จะต้องใช้โดยเป็นรายชื่อบนแบบฟอร์มกระดาษ ประมาณ 10,000 รายชื่อและเป็นการลงชื่อทางออนไลน์ประมาณ 40,000 แต่ในวันเดียวกันนั้นทางกลุ่มได้รับแจ้งจากตัวแทนกลุ่มที่ไปพูดคุยกับ กกต. ว่า การรวบรวมรายชื่อเพื่อเสนอคำถามประชามติต้องทำผ่านการลงชื่อบนแบบฟอร์มกระดาษเท่านั้น ทางกลุ่มจึงแถลงข่าวด่วนต่อประชาชนในคืนวันเดียวกันซึ่งปรากฏว่าประชาชนเกิดความตื่นตัวที่อยากจะแก้ไขรัฐธรรมนูญ หลายคนช่วยทางกลุ่มรวบรวมรายชื่อโดยพิมพ์เอกสารให้เพื่อนที่ทำงานให้คนในครอบครัวร่วมลงชื่อแล้วนำมาส่งให้ทางกลุ่ม บางคนพิมพ์เอกสารแล้วไปยื่นในที่สาธารณะเพื่อชักชวนให้คนร่วมลงชื่อแล้วนำมาส่ง ภายในเวลาสามวันตั้งแต่วันที่ 23 – 25 สิงหาคม จากความช่วยเหลือของประชาชนทางกลุ่มสามารถรวบรวมรายชื่อบนแบบฟอร์มกระดาษได้มากกว่า 200,000 จากนั้นวันที่ 31 สิงหาคม ทางเครือข่ายได้นำรายชื่อทั้งหมดไปยื่นให้ทาง กกต. เพื่อดำเนินการตรวจสอบรายชื่อและนำคำถามประชามติส่งให้ ครม. พิจารณาเพื่อนำมาใช้ในการออกเสียงประชามติต่อไป แต่ท้ายที่สุดก็ไม่มีกรจัดทำประชามติภายใต้ ครม. เพื่อไทย³⁹

แม้ความพยายามในปี 2566 จะยังไม่ประสบผลสำเร็จแต่ข้อเรียกร้องเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญกลายเป็นข้อเรียกร้องแห่งยุคสมัยไปเสียแล้ว พรรคการเมืองที่ต้องการเสียงจากประชาชนต่างตระหนักถึงข้อนี้จนท้ายที่สุดรัฐบาลพรรคภูมิใจไทยก็จัดให้มีการออกเสียงประชามติพร้อมกับการเลือกตั้ง 8 กุมภาพันธ์ 2569 โดยใช้คำถามว่า “ท่านเห็นชอบว่าสมควรมีรัฐธรรมนูญใหม่หรือไม่” กลุ่มประชาชนร่างรัฐธรรมนูญกลับมาจัดกิจกรรมอีกครั้ง ทั้งการวิ่งรณรงค์ในสวน การตั้งจุดกระจายเอกสารรณรงค์ทั่วประเทศรวมถึงการจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ทั้งงานเสวนาหรืองานรณรงค์รูปแบบอื่นๆ⁴⁰ จนท้ายที่สุดในการออกเสียงประชามติปรากฏว่ามีประชาชนเสียงข้างมากออกเสียงเห็นชอบให้จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ 21,621,638 เสียง ทิ้งห่างเสียงไม่เห็นชอบ 11,241,653 ราวหนึ่งเท่าตัว⁴¹

บรรยากาศกิจกรรม #yeswerun รณรงค์ให้ประชาชนออกเสียงประชามติเห็นชอบให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ #8กุมภาพันธ์เห็นชอบ ที่สวนเบญจกิติ 7 มกราคม 2569⁴²

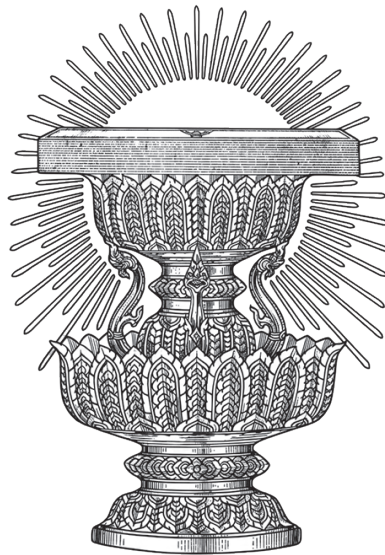
³⁹ อานนท์ ขวลาวัฒน์, The Movements: กลุ่มประชาชนร่างรัฐธรรมนูญกับการกิจหา 50,000 รายชื่อในสามวัน เผยแพร่เมื่อไม่ปรากฏวันที่ เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2569 <https://commonmuze.com/node/517>

⁴⁰ เส้นทางสู่ประชามติรัฐธรรมนูญใหม่ต้องการคุณ เผยแพร่เมื่อ ไม่ปรากฏวันที่ เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2569 <https://conforall.com/>

⁴¹ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ผลการเลือกตั้ง สส. ทัวไป 8 กุมภาพันธ์ 2569 เผยแพร่เมื่อ ไม่ปรากฏวันที่ เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2569 <https://ectreport69.ect.go.th/referendum/overview>

⁴² ภาพกิจกรรม Yes we run จากเว็บไซต์ iLaw

มิถุนายน 2569 การอภิวัฒน์สยามกำลังจะล่วงเข้าสู่ขวบปีที่ 94 แม้จะยังไม่มี ความชัดเจนว่าการจัดทำ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะเกิดขึ้นเมื่อใด แต่สิ่งที่ชัดเจนแล้วคือมันได้กลายเป็นข้อเรียกร้องแห่งยุคสมัยของประชาชน มากกว่ายี่สิบล้านเสียงที่แสดงออกผ่านบัตรออกเสียงประชามติ การเขียนเรียงความเรื่อง “รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา” ครั้งนี้จึงไม่ใช่เพียงการรำลึกถึงอดีต รำลึกถึงคณะราษฎรหรือการอภิวัฒน์สยาม หากแต่ยังเป็นการสะท้อนถึงความฝันของคนหนุ่มสาวที่มีต่ออนาคตว่าสังคมไทยควรจะไปทิศทางไหน และรัฐธรรมนูญที่จะสอดคล้องกับความฝันนั้นควรจะเป็นเช่นไร

เหรียญที่ระลึกในโอกาสต่างๆ เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และคณะราษฎร

รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา

ชัยญิตา โรมินทร์
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ฝ่ายมัธยมศึกษา)

ก่อนที่ข้าพเจ้าจะแสดงทัศนะในหัวข้อนี้โดยตรงไปตรงมา ข้าพเจ้าขออนุญาตปูพื้นฐานให้แก่ท่านผู้อ่านทุกท่านได้เข้าใจถึงบริบทและมุมมองของผู้เขียนต่อ หัวข้อ “รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา” เสียก่อน ข้าพเจ้าเป็นนักเรียนชั้นปีสุดท้ายของระดับมัธยมศึกษาที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์ สังคม และมนุษย์ข้าพเจ้าเชื่ออย่างยิ่งว่า สังคมที่ดีควรจะปกครองด้วยระบอบที่เป็นธรรม และเท่าเทียม ดังนั้นข้าพเจ้าจึงเล็งเห็นว่า หากเราอยากจะได้ไปถึงสังคมที่สงบสุขควรเริ่มจากรากฐานที่มั่นคงและให้ความเท่าเทียมแก่คนในสังคมโดยทั่วกัน โดยอำนาจรากฐานที่ว่ามานั้น ต้องมาจากการกระทำที่นำไปเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ได้มีเจตนาแอบแฝง หรือกระทำไปเพื่อเอื้อผลประโยชน์ให้กับคนบางกลุ่ม ในสังคมยุคปัจจุบันนั้นการจะเขียนวิจารณ์การทำงานของใคร หรือการได้มาซึ่งอำนาจของใคร แม้แต่จะนำเสนอแนวคิด หรือลู่ทางแก้ไขปัญหาที่เรากำลังเผชิญอยู่ด้วยกันนั้น สำหรับข้าพเจ้าเป็นเรื่องที่กระทำได้ยาก และสับสนเสี่ยงกับอนาคตอีกยาวไกลของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าเขียนความเรียงชิ้นนี้ขึ้นมาโดยถามตัวเองตลอดว่า เราสมควรแล้วหรือที่จะสมยอมหวาดกลัวกับอำนาจที่ถึงจะมองไม่เห็น แต่รับรู้ว่ามีอยู่ อำนาจของปวงประชาชนที่เขากันว่าเป็นเจ้าของประเทศนี้มันหดหายและร่อยหรอไปมากขนาดนี้ได้อย่างไร เหตุใดในปัจจุบันถึงมีคนยอมให้เกิดการทุจริตคดโกงกันซึ่งหน้า โดยที่เราไม่ทำอะไรเลยแม้แต่จะพูด ข้าพเจ้าบางคนยอมปิดปากเพราะได้ผลประโยชน์จากการกระทำที่ผิดนั้นได้แต่อ้างว่าสิ่งนี้เป็นเรื่องปกติในสังคมไทย แต่ข้าพเจ้าอยากให้ท่านผู้อ่านได้ลองคิดสักนิดว่าสิ่งที่เป็นปกติที่ท่านหรือคนรอบข้างได้ว่าไว้นั้น มันเป็นปกติจริงๆ หรือมันถูกทำให้เป็นปกติกันแน่ ข้าพเจ้ามิได้มีเจตนาจะชักจูง

หรือลบล้างผู้ใดในงานเขียนชิ้นนี้ เพียงแต่ต้องการจะแสดงความคิดเห็นอย่างที่ประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ในสังคมสามารถกระทำได้ ท่านผู้อ่านเลือกที่จะเชื่อหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณและประสบการณ์ของท่าน ผู้อ่านเอง

ข้าพเจ้าขอเล่าย้อนไปยัง 24 มิถุนายน 2475 ภายหลังจากคณะราษฎรได้ทำการอภิวัฒน์เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ทั้งยังออกแถลงการณ์นโยบายหลัก 6 ประการ เพื่อมาแก้ไขปัญหามืองเศรษฐกิจในสมัยนั้น และมอบสิทธิและเสรีภาพให้ประชาชนได้มีอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งประกอบไปด้วย หลักเอกราช จะรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในการเมือง เอกราชในทางการศาล ในทางเศรษฐกิจ ของประเทศไว้ให้มั่นคง, หลักความปลอดภัย จะรักษาความปลอดภัยภายในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดลงให้มาก และสร้างความสามัคคีของคนในชาติ, หลักเศรษฐกิจจะบำรุงความสุขสมบูรณ์ในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก, หลักเสมอภาค จะให้ราษฎรมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่ให้ผู้นั้นมีสิทธิเหนือผู้อื่น, หลักเสรีภาพ จะให้ราษฎรมีอิสระในการใช้สิทธิผู้ใดจะบังคับมิได้, หลักการศึกษา ให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง หากมองด้วยเลนส์ของคนยุคใหม่อย่างข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามองว่านโยบายฉบับนี้มีความสั้นกระชับ เข้าใจง่ายและเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในสมัยนั้นที่ตกต่ำกระทบปากท้องประชาชน การเสนอว่าจะวางเค้าโครงเศรษฐกิจใหม่ และหางานให้ หากข้าพเจ้าเป็นประชาชนในสมัยนั้น หรือแม้แต่สมัยนี้เองก็ดูจะเป็นอำนาจใหม่ที่มีหวัง และประการอื่นๆ เองก็ดูจะเป็นนโยบายที่น่าสนใจที่อาจสร้างสังคมที่ประชาชนมีสิทธิมีเสียงที่จะพูด มีการศึกษา มีความเท่าเทียมในสังคม แต่เพียงแค่นโยบายนั้นไม่เพียงพอแก่การเปลี่ยนทั้งประเทศให้ทำตามอุดมการณ์ที่ว่ามาไว้ข้างต้น ดังนั้นจึงต้องมีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อบังคับใช้ และกฎหมายสูงสุดที่เวลานั้นคือ รัฐธรรมนูญ

หากแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 นั้น มีชื่อว่า “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475” การที่ปฐมรัฐธรรมนูญมีสถานะชั่วคราวเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ อันเนื่องมาจากพระองค์เองเคยประสงค์จะร่างธรรมนูญอยู่ก่อนแล้ว แต่อาจเป็นเพราะหลักการบางประการหรือสถานการณ์บ้านเมืองที่ละเอียดอ่อน ความผันผวนทางการเมืองสูง จึงจำเป็นต้องใช้ฉบับแรกเป็นฉบับชั่วคราว ก่อนที่ฉบับถาวรจะมาจากการประนีประนอมของหลายๆ ฝ่าย เพื่อให้ประเทศสามารถดำเนินต่อไปได้ หากเรามาดูคำปรารภ หรือหากมองง่าย ๆ ก็เหมือนบทนำในหนังสือที่จะเกริ่นนำเนื้อหา และสิ่งที่จะให้ความสนใจโดยในรัฐธรรมนูญฉบับแรกนั้น มีใจความสำคัญว่า คณะราษฎรขอร้องให้พระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ และมาตราแรกของรัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติไว้ว่าอำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย และมีการจำกัดอำนาจของพระมหากษัตริย์ไว้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามอันเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นแบบชั่วคราวจึงต้องมีฉบับถาวรบังคับใช้ภายหลังได้เพียง 5 เดือน รัฐธรรมนูญฉบับถัดมานี้มีชื่อว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475” มีคำปรารภเริ่มที่ชื่อเต็มของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 โดยใจความสำคัญที่เหลือคือการบอกเล่าถึงบริบทเหตุการณ์ และคุณงามความดีที่ราชวงศ์ได้ทะนุบำรุงบ้านเมืองให้รุ่งเรืองมา จนถึงเวลาแก่สมควรที่จะพระราชทานให้ข้าราชการและประชาชนของพระองค์ได้มีสิทธิมีเสียง และมาตราแรกของรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือ สยามเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และจะแบ่งแยกไม่ได้และประชาชนชาวสยามอยู่ในความคุ้มครอง

ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้เหมือนกัน มาตราที่ 2 จึงจะระบุว่าอำนาจอธิปไตยนั้นมาจากปวงชนชาวสยาม พระมหากษัตริย์
ผู้เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ระบุว่าฉบับ ‘ถาวร’
แต่อย่างที่ท่านผู้อ่านทุกท่านทราบดีว่าประเทศไทยของเรานั้นมีรัฐธรรมนูญมากถึง 20 ฉบับ คำถามคือเกิดการ
เปลี่ยนแปลงพลวัตอำนาจในสังคมไทยอย่างไรและรัฐธรรมนูญในปัจจุบันเป็นของประชาชนแท้จริงแค่ไหน

รัฐธรรมนูญนั้นผ่านการแก้ไข และปรับแต่งมามากมาย หากเปรียบเทียบกับรถยนต์คงเป็นรถที่ผ่าน
เจ้าของที่มีความชอบแตกต่างกันจึงปรับแต่งตามความชอบของตนเอง แต่ในความเป็นจริงรัฐธรรมนูญไม่ใช่รถแข่ง
มันเป็นกฎหมายที่ศักดิ์สิทธิ์ หากแต่การแก้ไขเป็นว่าเล่นทำให้หมดความขลังในมุมมองของข้าพเจ้านั้นสลัวลง
การแก้ไขรัฐธรรมนูญสำหรับข้าพเจ้านั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำไม่ได้ หากแต่มันต้องมาจากวิธีการที่สุจริต และเป็นไป
เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ไม่ใช่หนีอยากได้อำนาจก็กระทำการรัฐประหาร ฉีกรัฐธรรมนูญแล้วเขียนใหม่
เอาตามใจ วางกลอุบายเพื่อยกแก้การแก้ไขให้กลับไปไร่ล้มหิน การรัฐประหารในแทบทุกครั้งมีไว้เพื่อการขึ้นสู่
อำนาจ และเอื้อผลแก่คนเพียงหยิบมือ ข้าพเจ้ายังจำได้ดีว่าเมื่อตอนข้าพเจ้าอายุได้ 7 ขวบปี ข้าพเจ้าเป็นเด็กที่
อาศัยอยู่ไกลจากศูนย์กลางทางการเมืองที่วุ่นวายอย่างกรุงเทพฯ ไปมากกว่า 800 กิโลเมตร วันนั้นเป็นวันที่
ข้าพเจ้าตื่นแต่เช้าดังเช่นทุกวัน เตรียมอาบน้ำแต่งตัวไปโรงเรียนอย่างปกติ แต่แล้วมารดาของข้าพเจ้ากลับบอกว่า
คุณครูโทรมาแจ้งวันนี้โรงเรียนปิด เนื่องจากมีการรัฐประหารข้าพเจ้าในขณะนั้นยังเป็นเด็ก และไม่เข้าใจในสิ่งที่
มารดาบอก เพียงแต่จับใจความได้ว่า ข้าพเจ้าไม่ต้องไปโรงเรียนในวันนั้น ข้าพเจ้าดีใจเป็นอย่างมากแต่สีหน้า
ของคนในครอบครัวกลับเป็นไปด้วยความกังวล และปิดประตูหน้าต่างอย่างมิดชิด ในขณะนั้นข้าพเจ้าไม่ได้รับรู้
เลยว่ากำลังมีบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป ย้อนกลับไปเล็กน้อยก่อนหน้านั้นที่การเมืองไทยยังแบ่งเป็นสองสี เด็ก
น้อยคนนี่เติบโตมากับการเห็นยายเปิดช่องทีวีที่นำเสนอจากทั้งสองฝ่าย เด็กน้อยคนนั้นไม่เข้าใจถึงความเกลียดชัง
ที่ถูกนำเสนออยู่ เพียงแต่เห็นปฏิกริยาของผู้เป็นยายที่มีท่าทีตอบสนองต่างกันเมื่อเปลี่ยนไปยังช่องของอีกสีที่
ยายไม่ได้ฝึกฝึ กกลับมาที่หลังรัฐประหาร สิ่งแรกที่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นครั้งแรก คือเมื่อข้าพเจ้า
กำลังดูการ์ตูนตามปกติ แต่สิ่งที่ถูกเข้ามาแทรกแทนที่ตัวละครสีม่วงในห้องครัว คือเสียงเพลงที่ข้าพเจ้าได้ยินจนเอือม
และภาพของคณะบุคคลที่มีอายุ เป็นสัญญาณให้ข้าพเจ้าปิดทีวี และดึงปลั๊กออกด้วยความหงุดหงิดทุกครั้งไป
ข้าพเจ้านึกอยู่เสมอว่าผู้ใหญ่ที่ไหนมาแย่งช่องการ์ตูนของข้าพเจ้าไป ปัญหาเล็กๆ ที่น่าตลกในวันนั้น เมื่อข้าพเจ้า
โตขึ้นจึงตระหนักได้ว่ามันมีอะไรมากกว่าการพรวดช่วงเวลาพักผ่อนของข้าพเจ้าแต่มันคือการพรวดอะไรหลายๆ
อย่างไป

หากพูดถึงรัฐธรรมนูญประชาชนแล้ว ก็คงต้องพูดถึงรัฐธรรมนูญปี 2540 ที่มาจากการร่างโดยตัวแทน
จังหวัดที่มาจาก การเลือกของประชาชน มีการตั้งองค์กรอิสระที่มีประสิทธิภาพมาถ่วงดุล และตรวจสอบนักการเมือง
ให้เป็นไปอย่างโปร่งใส ฟังดูเหมือนจะเป็นการเมืองในอุดมคติที่สวยงาม หากแต่หลังจากนั้นเพียง 9 ปีรัฐธรรมนูญ
ฉบับนี้ก็ถูกฉีกทิ้งอีกครั้ง โดยคณะรัฐประหารในสมัยนั้น และเขียนมันขึ้นมาใหม่ ลดอำนาจประชาชน โดยมี
ระบบสว.แต่งตั้งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวปี 2549 ก่อนที่รัฐธรรมนูญปี 2550 จะระบุให้สว.มาจากการแต่งตั้ง
และสรรหา และขยายอำนาจให้องค์กรอิสระมีสิทธิ์ถอดถอนและยุบพรรคการเมืองได้ ในมุมมองของข้าพเจ้า สิ่งนี้
ทำให้สมดุลของอำนาจตุลาการอยู่เหนือฝ่ายบริหาร และนิติบัญญัติ ในฉบับถัดมา ปี 2560 ซึ่งมาจากคณะ
ที่ทำการรัฐประหารในขณะที่ข้าพเจ้ายังเยาว์วัย รัฐธรรมนูญระบุไว้ว่า นายกรัฐมนตรีไม่ต้องเป็น ส.ส. ก็ได้เป็น
ใครก็ได้แค่ต้องมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคเสนอก็เพียงพอ และยังมีกฎหมายมากมายในรัฐธรรมนูญที่ได้มา
จากการกระทำอย่างออกอาก หิวกระหายในอำนาจที่ไม่ใช่ของตน เหยียบย่ำศักดิ์ศรี และชีวิตของประชาชน กฎเกณฑ์

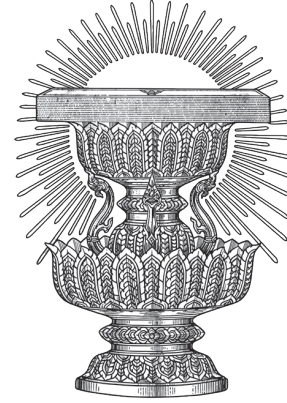
เหล่านั้นประหลาด โง่งเง้ง และมีเจตนาแอบแฝงซ่อนอยู่มากมายจนไม่คิดเลยว่ากฎหมายอันครั้งหนึ่งเคยศักดิ์สิทธิ์ มีไว้เพื่อปกป้อง และให้สิทธิเสรีแก่ประชาชน บอกว่าพวกเขาเป็นเจ้าของประเทศนี้ เดินทางมาถึงจุดนี้ได้อย่างไร จุดที่มันกลับมาเป็นอาวุธหันใส่เจ้านายของมัน คอยสูบเลือดเนื้อ และอนาคตของประชาชนซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็น นายของมัน

ข้าพเจ้าเรียนตามตรงว่าหมดหวัง และไม่เห็นตัวเองใช้ชีวิตอยู่ในประเทศแห่งนี้เลย และเห็นเช่นกันว่า เพื่อนของข้าพเจ้าหลายๆ คนที่เคยสู้เป็นกระบอกเสียง ทำทุกอย่างเท่าที่เด็กคนหนึ่งที่ยากให้ประเทศพัฒนาขึ้น ไม่ใช่แค่ด้านเศรษฐกิจ แต่ทั้งประชาธิปไตยด้วย เราเคยหวังว่าสิ่งที่เราทำในช่วงปี 2563 เป็นต้นมา จะทำให้ ประชาธิปไตยในประเทศนี้เบ่งบานขึ้น แต่ก่อนที่ข้าพเจ้าจะเห็นมันเบ่งบาน จิตใจของข้าพเจ้าและเพื่อนๆ กลับเหี่ยวเฉาลง ท่ามกลางวิกฤตทางการเมืองที่เกิดขึ้น การยุบพรรคการเมืองที่มีเสียงมากที่สุด จากเหตุอันไร้ซึ่งเหตุผล คำวินิจฉัยที่แฝงนัยยะบางอย่าง ตลอดจนการเลือกตั้งที่ผ่านมาที่เห็นถึงความสกปรกโสมมของการเมืองไทย การยึดเงินซื้อเสียงกันซึ่งหน้า การทำตัวกว้างของนักการเมือง หรือผู้มีอิทธิพล ประชาชนที่ออกมาพูดกลับโดนจับขัง สิ่งนี้ทำให้เทียนแห่งความหวังที่เคยสว่างไสว กลับค่อยๆ มอดลง ข้าพเจ้าเคยคิดว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้แล้ว ยิ่งเห็นคนรุ่นใหม่ เด็กอายุน้อยกว่าข้าพเจ้าที่คล้อยตามโฆษณาชวนเชื่อของรัฐ หันไปเทิดทูนบุคคลที่ ครั้งหนึ่งเคยทำรัฐประหาร และส่งต่อมรดกนั้นมาจนปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้ายอมรับไม่ได้ อยากรู้ดีเมื่อไม่นานมานี้ข้าพเจ้าได้พูดคุยกับเพื่อนคนหนึ่ง มันทำให้ความคิดของข้าพเจ้าเปลี่ยนไป เทียนที่เคยมอดดับลงถูกจุดขึ้นอีกครั้ง แวตตาที่เป็นประกายของเพื่อนคนนั้นกำลังบอกข้าพเจ้าว่า สิ่งที่ทำ ต่างคนต่างเคยเรียกร้อง เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมนั้นไม่ได้ไร้ประโยชน์ อย่างน้อยการขับเคลื่อนของใครหลายๆ คนในวันนั้น ก็สร้างความตระหนักรู้ให้กับข้าพเจ้า เพื่อนของข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่ามันยังคงมีความหวัง สังคมไทยสามารถเปลี่ยนแปลงได้ และอำนาจที่แท้จริงนั้นเป็นของประชาชน คนบางกลุ่มจะมายึดมันไปจากปวงชนหมู่มากไม่ได้ ดังเช่นที่เชื้อไฟเคยถูกจุดขึ้นมาก่อนในช่วงชีวิตของข้าพเจ้า และในยุคก่อนๆ หน้า หากเรายังไม่หยุดที่จะคิด ที่จะเชื่อ ไม่หยุดที่จะพูด สักวันหนึ่งเราก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงมันได้

ข้าพเจ้าอยากภาคภูมิใจในแผ่นดินบ้านเกิด ว่าเป็นบ้านที่ปลอดภัย บ้านที่รับฟัง พร้อมจะรับมือทั้งปัญหาภายในบ้าน และปัญหานอกบ้านได้ ถูกต้องแล้วที่ไม่มีบ้านไหนไม่มีปัญหา แต่มันจะดีกว่าไหม ถ้าเราสามารถผ่านพ้นปัญหาต่างๆ ไปได้อย่างชาญฉลาด ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤติปัญหามากมาย ทั้งภายนอกที่มีสงครามรายล้อม ภายในบ้านที่มีปัญหาซุกไว้มากมายรอวันปะทุขึ้นมาทุกวันๆ เราพูดกันตลอดว่าอยากเห็นไทยมีเสียงในเวทีโลก แต่หากปัญหาในประเทศยังแก้ไขไม่ได้ตั้งแต่ปัญหาความเปราะบางที่เริ่มจากรากฐาน การคอร์รัปชันที่มีอยู่ตั้งแต่โคนรากยันปลายใบ ปัญหาเศรษฐกิจปากท้องในยุคข้าวยากหมากแพง ไทน์จะชนชั้นผู้นำที่มาจาก การเลือกตั้งที่ไม่โปร่งใส และขาดความรู้ในการบริหารประเทศ ไร้ซึ่งความเป็นผู้นำ นี่ยังไม่รวมถึงการตั้งองค์กรต่างๆ มากมายที่มีหน้าที่ทับซ้อนกัน เพียงเพื่อจุดประสงค์บางประการ หากพิจารณาสภาพสังคมในปัจจุบันที่ไม่มีความมั่นคง ขาดเสถียรภาพ และประชาชนขาดความเชื่อใจในรัฐแล้ว การจะอยากมีที่ยืนในเวทีโลกคงยังห่างไกล ใครจะอยากได้บ้านที่พ่อแม่ทุบตีลูกเมื่อลูกเห็นต่าง บ้านที่มีคนมาปล้นเปลี่ยนพ่อแม่อยู่บ่อยๆ เป็นบ้านตัวอย่าง

ข้าพเจ้ายังคงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสักวันหากยังไม่สิ้นลมหายใจไปเสียก่อน สิ่งที่ข้าพเจ้าและอีกหลายๆ คนพยายามขับเคลื่อนมา จะสามารถสร้างอนาคตที่เท่าเทียม มั่นคง และยั่งยืนแก่ประเทศนี้ได้

ขอสดุดีแก่ประชาชนผู้ถืออำนาจสูงสุดในประเทศนี้

รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา

สุภนิชา นันทาวงศ์
โรงเรียนเซนต์โยเซฟระยอง

คุณรู้หรือไม่ว่า ในโลกแห่งความจริง หรือในสังคมแห่งความเป็นจริง คนสองคนอาจเกิดในประเทศเดียวกัน ถือบัตรประชาชนเหมือนกัน ยืนตรงเคารพธงชาติได้ผืนธงเดียวกัน และอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน แต่ชีวิตของคนสองคนอาจไม่เคยเริ่มต้นจากจุดเดียวกันเลย คนหนึ่งอาจตื่นขึ้นมาในบ้านที่มีโต๊ะอ่านหนังสือ มีอินเทอร์เน็ต มีผู้ใหญ่คอยถามว่า “วันนี้หนูเรียนเป็นอย่างไรบ้าง” แต่อีกคนหนึ่งอาจตื่นขึ้นมาในบ้านที่ยังต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่าย ต้องช่วยงานครอบครัวก่อนออกไปเรียน หรือบางวันอาจต้องเลือกระหว่างการได้ไปเรียนกับการแบ่งเบาภาระของที่บ้าน คนหนึ่งอาจกล้าที่จะมีฝัน เพราะมีคนคอยประคองฝันนั้นไว้ แต่อีกคนหนึ่งอาจมีเพียงความฝันเหมือนกันแต่ไม่กล้าฝัน เพียงเพราะไม่เคยมีใครถามว่าเขาอยากเป็นอะไร ทั้งสองคนอาจมี “สิทธิ” เท่ากันในผ่านตัวอักษรทางกฎหมาย แต่ในชีวิตจริง เขาอาจไม่ได้มี “สิทธิ” เท่ากันเลย และนี่คือความจริงที่น่าเจ็บปวดของคำว่า “ความเท่าเทียม” เพราะบางครั้งความไม่เท่าเทียมไม่ได้สังเกตเห็นได้ชัด ไม่ได้ปรากฏเป็นข่าวใหญ่ และไม่ได้ทำให้สังคมหันมามองในทันที แต่มันซ่อนอยู่ในดวงตาของคนที่ต้องพยายามมากกว่าคนอื่น เพียงเพื่อจะได้ยืนอยู่ในจุดที่คนอื่นเริ่มต้นมาตั้งแต่แรก

เรียงความในหัวข้อ “รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา” นี้ ผู้เขียนจึงไม่ได้เพียงแค่อธิบายเรียงความ ตามหัวข้อเรียงความเท่านั้น แต่เป็นการสื่อสารผ่านความเรียงเพื่อเป็นคำถามสำคัญของสังคมว่า เราทำให้ประชาชนทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่ากันจริงแล้วหรือยัง เรามีรัฐธรรมนูญไว้เพื่อให้ประเทศดูมีระเบียบเท่านั้น หรือมีไว้เพื่อคุ้มครองคนธรรมดาให้สามารถยืนอยู่ในสังคมได้อย่างสง่างาม หากรัฐธรรมนูญคือกฎหมาย

สูงสุดของประเทศ “ประชาชนทุกคน” ก็ควรเป็นหัวใจสูงสุดของรัฐธรรมนูญไม่ใช่หรือ เมื่อกล่าวถึงรัฐธรรมนูญหลายคนอาจนึกถึงมาตรา ตัวบทกฎหมาย การเมือง หรือเรื่องของผู้มีอำนาจที่ดูไกลตัว แต่แท้จริงแล้วรัฐธรรมนูญควรอยู่ใกล้ชีวิตของเรามากกว่านั้น เพราะรัฐธรรมนูญนั้นเกี่ยวข้องกับสิทธิของประชาชน ทั้งในการพูด สิทธิในการเรียน สิทธิในการได้รับการบริการจากรัฐ สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการเลือกผู้แทน สิทธิในการตรวจสอบอำนาจ และสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเท่าเทียม รัฐธรรมนูญจึงไม่ควรเป็นเพียงตัวอักษร หรือหนังสือเล่มหนาๆ ที่จัดวางอยู่บนชั้น แต่ควรเป็นหลักประกันว่า “ประชาชนทุกคน” จะได้รับการเคารพในฐานะมนุษย์คนหนึ่งอย่างเสมอกันดังนั้นรัฐธรรมนูญประชาชน จึงไม่ได้หมายถึงรัฐธรรมนูญที่มีคำว่า “ประชาชน” อยู่ในตัวบทเท่านั้น แต่ยังคงหมายถึงรัฐธรรมนูญที่ประชาชนนั้น รู้สึกได้จริงๆ ว่าเป็นของตนเอง เป็นกติกาที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วม สามารถเข้าใจได้ สามารถตรวจสอบได้ และสามารถปกป้องชีวิตของตนได้จริง ซึ่งรัฐธรรมนูญที่ดีไม่ควรเขียนหรือตราขึ้นเพียงเพื่อให้ประชาชนเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตาม แต่ควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตรวจสอบ และร่วมกำหนดอนาคตของประเทศ เพราะในระบอบประชาธิปไตย อย่าลืมนำอำนาจอธิปไตยไม่ได้เป็นของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากแต่เป็นของประชาชนทุกคนในประเทศไทย

หัวใจแรกของรัฐธรรมนูญประชาชน คือการทำให้ประชาชนมี “เสียง” โดยเสียงในที่นี้ ผู้เขียนไม่ได้หมายถึงเพียงเสียงพูด แต่หมายถึงสิทธิในการคิด สิทธิในการถาม สิทธิในการวิจารณ์ สิทธิในการเสนอความคิดเห็น และสิทธิในการมีส่วนร่วมในเรื่องที่กระทบต่อชีวิตของตนเอง ซึ่งในยุคสมัยของเรา ประชาชนไม่ได้ต้องการเป็นเพียงผู้รับคำสั่งจากภาครัฐเท่านั้น แต่ต้องการเป็นผู้ร่วมออกแบบสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ มันจึงทำให้คนรุ่นใหม่ตั้งคำถามมากขึ้น ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมมากขึ้น และประชาชนจำนวนมากเริ่มเห็นว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องไกลตัว เพราะการเมืองเกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ของพวกเขา หรือแม้แต่ค่าเดินทาง ค่าอาหาร โรงเรียน โรงพยาบาล ที่ดินทำกิน อากาศที่หายใจ และคุณภาพชีวิตในทุกวัน

อย่างไรก็ตาม การมีเสียงไม่ได้แปลว่า ทุกเสียงจะถูกรับฟังอย่างเท่าเทียมเสมอไป ในความเป็นจริงเสียงของคนที่มีอำนาจ คนที่มีเงิน หรือคนที่อยู่ใกล้ศูนย์กลาง มักดังกว่าเสียงของคนจน คนพิการ คนในพื้นที่ห่างไกล แรงงาน ชาวบ้าน หรือคนที่ไม่มีพื้นที่สื่อสารกับสังคม หากรัฐธรรมนูญต้องการเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญต้องช่วยทำให้เสียงเล็กๆ ไม่ถูกกลบหายไป ต้องสามารถคุ้มครองสิทธิในการแสดงความคิดเห็นอย่างสุจริต และต้องทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่เพียงพิธีกรรม แต่เป็นกระบวนการที่มีความหมายต่อชีวิตจริง ในสังคมหนึ่งๆ อาจมีคนจำนวนมากที่ไม่เคยออกมาเรียกร้อง ไม่ใช่เพราะเขาไม่มีปัญหา แต่เพราะเขารู้สึกเหนื่อยเกินกว่าจะพูด บางคนต้องทำงานทั้งวันเพื่อให้มีเงินเพียงพอกินใช้ บางคนไม่มีความรู้เพียงพอจะเข้าใจว่าสิทธิของตนถูกละเมิด บางคนกลัวว่าหากพูดออกไป ชีวิตที่ลำบากอยู่แล้วก็คงจะยิ่งลำบากกว่าเดิม เสียงของคนเหล่านี้อาจไม่ดังในที่ประชุมของรัฐ ไม่ปรากฏบนหน้าข่าวดังต่างๆ และไม่ถูกพูดถึงในเวทีใหญ่ๆ ระดับชาติ แต่มันไม่ได้หมายความว่าเขาเหล่านั้นไม่มีตัวตน รัฐธรรมนูญประชาชนจึงต้องเป็นกติกาที่ได้ยินเสียงเล็กๆ แม้กระทั่งเสียงที่แผ่วเบาที่สุดของสังคม

หัวใจที่สองของรัฐธรรมนูญประชาชน คือการทำให้ประชาชนมี “สิทธิ” ที่ได้รับการคุ้มครองจริง สิทธิและเสรีภาพไม่ควรเป็นเพียงถ้อยคำสวยงามที่อยู่บนหน้ากระดาษ แต่ควรต้องเป็นสิ่งที่ประชาชนสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน คนทุกคนควรเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ไม่ว่าจะฐานะสูงหรือต่ำ เป็นคนเมืองหรือคนชนบท เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เป็นคนรุ่นเก่าหรือคนรุ่นใหม่ เป็นผู้พิการหรือไม่พิการ หรือมีความคิดเห็นแตกต่างกันเพียงใด หลักความเสมอภาคหมายความว่า ไม่ควรมีใครควรถูกลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์เพียงเพราะสิ่งที่เขาเป็น

หรือเพียงเพราะสิ่งที่เขาคิดแตกต่างจากผู้อื่น ความเท่าเทียมที่แท้จริงไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องเหมือนกัน หรือได้รับสิ่งเดียวกันในปริมาณเท่ากันเสมอไป แต่หมายถึงการสร้างพื้นฐานที่เป็นธรรมให้ทุกคนสามารถใช้ชีวิต และพัฒนาตนเองได้ เพราะคนเราไม่ได้เกิดมาพร้อมต้นทุนที่เท่ากัน บางคนเกิดมาในครอบครัวที่มีพร้อม มีโรงเรียนดี มีคนสนับสนุน มีโอกาสให้เลือกมากมาย ขณะที่บางคนต้องเผชิญความยากจน ความพิการ ความห่างไกล หรือ การถูกเลือกปฏิบัติตั้งแต่เล็กจนโต หากรัฐเพียงประกาศว่าทุกคนเท่ากัน แต่ไม่ช่วยลดอุปสรรคที่ทำให้คนบางกลุ่ม เข้าไม่ถึงสิทธิ ความเท่าเทียมนั้นก็จะเป็นเพียงความเท่าเทียมในนามธรรม ไม่ใช่ความเท่าเทียมในชีวิตจริงที่สามารถใช้ได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ บางคนไม่ได้แพ้เพราะไม่พยายาม แต่แพ้ตั้งแต่วันที่สังคมไม่เคย มอบจุดเริ่มต้นที่เป็นธรรมให้เขาเหล่านั้น บางคนต้องใช้ความพยายามมากกว่าคนอื่นหลายร้อยหลายพันเท่า เพียงเพื่อให้ได้สิ่งที่ควรเป็นสิทธิพื้นฐาน บางคนต้องอดทนกับคำว่า “ทำไม่พยายามให้มากกว่านี้” ทั้งที่ความจริง เขาอาจพยายามมากจนแทบไม่มีแรงเหลือแล้ว เพียงแต่เส้นทางของเขาเต็มไปด้วยกำแพงที่คนอื่นมองไม่เห็น ความไม่เท่าเทียมที่น่ากลัวที่สุด จึงอาจไม่ใช่ความไม่เท่าเทียมที่ทำให้ผู้คนโกรธ แต่มันคือความไม่เท่าเทียมที่ ผู้คนเริ่มชินกับมันมากกว่า ก็คงเหมือนกับคำที่ว่า คนรวยเท่านั้นที่รอด คุณมีไว้ซึ่งคนจน หรือ เสียงที่ดังที่สุดคือ เสียงของคนมีอำนาจ

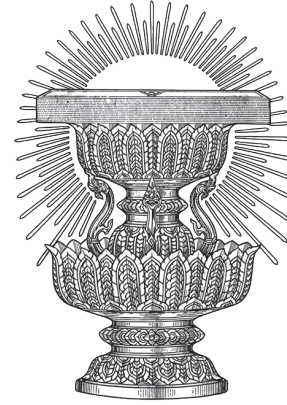
หัวใจที่สามของรัฐธรรมนุญประชาชน คือการทำให้ประชาชนมี “โอกาส” เพราะโอกาสคือรูปธรรม ของความเท่าเทียม เด็กและเยาวชนทุกคนควรเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่ใช่เพียงได้ชื่อว่าเข้าโรงเรียนเหมือนกัน แต่คุณภาพโรงเรียนต่างกันจนอนาคตต่างกัน คนเจ็บป่วยควรเข้าถึงการรักษาที่เหมาะสม ไม่ใช่ถูกจำกัดด้วย ฐานะทางเศรษฐกิจ คนทำงานควรได้รับค่าจ้างและสภาพการทำงานที่เป็นธรรม ไม่ใช่ถูกมองเป็นเพียงแรงงานที่ใช้แล้วทิ้ง ผู้พิการควรเข้าถึงอาคาร ข้อมูล และบริการสาธารณะได้จริง ไม่ใช่มีสิทธิอยู่ในกฎหมายแต่ใช้สิทธินั้น ไม่ได้ในทางปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องของรัฐธรรมนุญ เพราะรัฐธรรมนุญที่ดีต้องเป็นรากฐานของนโยบายที่ เห็นคุณค่าของประชาชนทุกกลุ่ม เมื่อผู้เขียน มองจากห้องเรียนและสังคมรอบตัวของผู้เขียน เห็นว่าความเท่า เทียมไม่ใช่เรื่องไกลตัวเลย บางคนมีอุปกรณ์พร้อมสำหรับค้นคว้าความรู้ มีอินเทอร์เน็ตที่เข้าถึงข้อมูลได้สะดวก และมีครอบครัวคอยสนับสนุนอยู่ข้างหลัง ขณะที่บางคนต้องใช้เครื่องมือเท่าที่มี ต้องพยายามมากกว่าคนอื่น หลายเท่าเพื่อเรียนให้ทันเพื่อน หรือบางครั้งต้องเก็บความคิดของตนไว้เงียบๆ เพราะรู้สึกว้าเหวของตนคงไม่มีใครฟัง ภาพสะท้อนที่มีอยู่จริงเหล่านี้อาจดูเป็นเรื่องเล็กน้อยในสายตาของบางคน แต่สำหรับคนที่ต้องเผชิญ กับมันมันคือกำแพงที่ทำให้ความฝันไกลออกไปทุกๆ วัน ข้าพเจ้าจึงเข้าใจว่า ความเท่าเทียมไม่ใช่การบอกทุกคน ว่า “พยายามให้มากขึ้น” เท่านั้น เพราะบางคนพยายามแทบทั้งชีวิต เพียงเพื่อให้ได้โอกาสพื้นฐานที่คนอื่นมี ตั้งแต่แรก รัฐธรรมนุญประชาชนจึงควรเป็นเหมือนมือที่ยื่นไปหาคนเหล่านี้ ไม่ใช่เพื่อสงสาร แต่เพื่อเป็นที่ยืนยันว่า เขาเหล่านั้นมีคุณค่าเท่ากับทุกคนในสังคม และไม่มีใครควรต้องพิสูจน์คุณค่าของตนเอง เพียงเพื่อให้ได้รับสิทธิที่ เขาควรมีตั้งแต่แรกเกิด

โลกออนไลน์ทำให้ประชาชนมีพื้นที่พูดมากขึ้นก็จริง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เราเห็นชัดขึ้นว่า ไม่ใช่ ทุกคนจะมีโอกาสเข้าถึงพื้นที่นั้นเท่ากัน บางคนสามารถเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ทั่วโลก ขณะที่บางคนยังขาดอุปกรณ์ พื้นฐานในการเรียน บางคนใช้เทคโนโลยีสร้างอาชีพใหม่ ขณะที่บางคนยังเข้าไม่ถึงความรู้ทางดิจิทัล รัฐธรรมนุญ ประชาชนในยุคนี้จึงต้องมองความเท่าเทียมให้กว้างกว่าเดิม ไม่ใช่มองเพียงสิทธิทางการเมือง แต่ต้องมองถึง ความเท่าเทียมทางการศึกษา เศรษฐกิจ เทคโนโลยี ข้อมูล และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เหมือนๆ กัน สิ่งสำคัญ อีกประการหนึ่ง คือรัฐธรรมนุญประชาชนต้องสร้างวัฒนธรรมการเคารพความแตกต่าง สังคมที่เท่าเทียมไม่ใช่

สังคมที่ทุกคนคิดเหมือนกัน แต่เป็นสังคมที่คนเห็นต่างยังอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ถูกทำให้เป็นศัตรู ความคิดเห็นที่แตกต่างไม่ควรถูกมองว่าเป็นภัยเสมอไป หากแต่เป็นสัญญาณว่าสังคมยังมีชีวิต มีการตั้งข้อคำถาม และมีความหวังที่จะปรับปรุงตนเอง ประชาธิปไตยที่แท้จริงจึงต้องมีพื้นที่ให้ประชาชนถกเถียงอย่างมีเหตุผล รับฟังซึ่งกันและกัน และยอมรับว่าความจริงของสังคมอาจไม่ได้มีเพียงด้านเดียว รัฐธรรมนูญประชาชนควรเป็นหลักประกันว่าความเห็นต่างจะไม่ถูกปิดกั้นเพียงเพราะไม่ตรงกับความคิดของผู้มีอำนาจ หากเราต้องการให้รัฐธรรมนูญเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง การศึกษาเรื่องรัฐธรรมนูญก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ประชาชนจำนวนไม่น้อยรู้ว่าประเทศมีรัฐธรรมนูญ แต่ไม่รู้ว่ามีรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเองอย่างไร บางคนอาจมองว่ารัฐธรรมนูญเป็นเรื่องของนักกฎหมาย นักการเมือง หรือผู้ใหญ่ในสังคม ทั้งที่จริงแล้วรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับทุกคนตั้งแต่เช้าจนค่ำ เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปโรงเรียน การเข้าถึงบริการสาธารณสุข การทำงาน การแสดงความคิดเห็น และการได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ หากประชาชนไม่เข้าใจสิทธิของตนเอง ก็ยากที่จะปกป้องสิทธินั้นได้ ดังนั้น ความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญควรถูกทำให้เข้าใจง่าย เข้าถึงได้ และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงตั้งแต่ในโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และสื่อสาธารณะ

รัฐธรรมนูญประชาชนจึงไม่ใช่เรื่องที่จบลงในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แต่ควรดำเนินอยู่ในชีวิตประจำวันของสังคม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกป้องหลักนิติธรรม ความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพ ความรับผิดชอบของรัฐ และการตรวจสอบอำนาจ ขณะเดียวกัน รัฐต้องไม่มองประชาชนเป็นเพียงผู้ใต้ปกครองหรือผู้รับคำสั่ง แต่ต้องมองประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ผู้เสียภาษี ผู้มีศักดิ์ศรี และมีสิทธิได้รับความเป็นธรรม หากข้าพเจ้าจะเปรียบรัฐธรรมนูญเป็นเสมือนบ้าน ประชาชนก็ไม่ควรเป็นเพียงผู้อาศัยที่ไม่มีสิทธิออกแบบบ้านของตนเอง แต่ควรเป็นเจ้าของบ้านที่มีสิทธิร่วมกำหนดว่าบ้านหลังนี้จะมั่นคง ปลอดภัย และเปิดประตูต้อนรับทุกคนอย่างเท่าเทียมได้อย่างไร บ้านที่ดีไม่ใช่บ้านที่สวยงามเฉพาะภายนอก แต่ต้องทำให้คนข้างในอยู่ได้อย่างมีความสุข และมีศักดิ์ศรี เช่นเดียวกัน รัฐธรรมนูญที่ดีไม่ใช่รัฐธรรมนูญที่ใช้ถ้อยคำงดงามเพียงอย่างเดียว แต่ต้องทำให้ประชาชนรู้สึกได้ว่าตนเองได้รับการคุ้มครอง มีพื้นที่ยื่น และมีอนาคตที่ไม่ถูกกำหนดโดยความเหลื่อมล้ำตั้งแต่แรกเกิด โดยในยุคสมัยของเรา รัฐธรรมนูญประชาชนจึงควรเป็นมากกว่ากฎหมายสูงสุด แต่ควรเป็นความหวังสูงสุดของสังคม เป็นความหวังว่าเด็กทุกคนจะมีโอกาสเรียนรู้ คนทำงานจะได้รับความเป็นธรรม คนเห็นต่างจะไม่ต้องหวาดกลัว ผู้เปราะบางจะไม่ถูกทอดทิ้ง และประชาชนทุกคนจะสามารถยืนอยู่บนแผ่นดินเดียวกันด้วยศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน ความหวังนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากรัฐธรรมนูญถูกมองเป็นเรื่องของคนบางกลุ่ม แต่จะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนทุกคนรู้สึกว่าคุณมีส่วนในกติกาของประเทศ

และท้ายที่สุดนี้ “รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา” ไม่ใช่เพียงหัวข้อเรียงความ แต่เป็นคำถามถึงหัวใจของสังคมไทยว่า เราจะยอมให้คนบางคนเกิดมาแล้วต้องพยายามมากกว่าคนอื่น เพียงเพื่อได้รับสิ่งที่ควรเป็นสิทธิพื้นฐานต่อไปอีกนานเพียงใด เราจะยอมให้บางเสียงถูกทำให้เงียบ เพียงเพราะเขายากจน อยู่ไกล ไม่มีอำนาจ หรือไม่มีใครมองเห็นต่อไปอีกหรือไม่ รัฐธรรมนูญประชาชนที่แท้จริง จึงไม่ควรเป็นเพียงกระดาษที่เขียนว่าทุกคนเท่าเทียมกัน แต่ควรเป็นหลักประกันว่าในประเทศนี้ จะไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลังอย่างเงียบๆ จะไม่มีใครต้องรู้สึกว่าชีวิตของตนมีค่าน้อยกว่าคนอื่น และจะไม่มีใครถูกทำให้เล็กลงเพียงเพราะเขาเกิดมาในจุดเริ่มต้นที่ไม่พร้อมเหมือนคนอื่น ๆ รัฐธรรมนูญประชาชนในยุคสมัยของเรา ต้องเป็นรัฐธรรมนูญที่มีชีวิต มีลมหายใจ และมีน้ำหนักพอจะปกป้องคนธรรมดาในวันที่เขาอ่อนแอที่สุด เพราะประชาชนไม่ควรเท่ากันเพียงในกฎหมาย แต่ต้องเท่ากันในศักดิ์ศรี ในความหวัง และในความเป็นมนุษย์

รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา

ลลิตา ปั่นเหง่งเพชร
นิสิตระดับปริญญาตรี ภาควิชาประวัติศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

94 ปีหลังการอภิวัฒน์สยาม 2475 ประเทศไทยผ่านการมีรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 20 ฉบับ และเผชิญการรัฐประหารอีก 13 ครั้ง ตัวเลขเหล่านี้ไม่ใช่เพียงสถิติทางประวัติศาสตร์ หากแต่คือร่องรอยของการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคที่ไม่เคยมั่นคง ในยุคปัจจุบันที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาสถานะเศรษฐกิจ สังคมสูงวัย และระบบการศึกษาที่ก้าวไม่ทันโลกในปัจจุบัน คำถามสำคัญคือ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนจะกลายเป็นโครงสร้างที่โอบรับความเท่าเทียมในยุคสมัยของเราได้อย่างไร?

หากย้อนมองกลับไปในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 การปฏิวัติสยามโดยคณะราษฎรไม่ได้เป็นเพียงการเปลี่ยนผ่านรูปแบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตยในเชิงรูปแบบเท่านั้น หากแต่เป็นการพยายามวางรากฐานสัญญาประชาคมชุดใหม่ที่ยึดโยงอยู่กับตัวบทกฎหมายสูงสุด สะท้อนผ่าน “หลัก 6 ประการ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประการที่ 4 ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่พวกเจ้าภีษไนยทุนมีสิทธิยิ่งกว่าราษฎร)” และประการที่ 6 ที่ว่า “จะต้องให้การศึกษอย่างเต็มที่แก่ราษฎร” เจตนารมณ์แรกเริ่มของรัฐธรรมนูญในยุคดังกล่าวจึงจัดทำขึ้นเพื่อแปรเปลี่ยนสถานะของมนุษย์บนผืนแผ่นดินนี้ จากเดิมที่เป็นเพียงผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง หรือไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ให้กลายเป็น “ราษฎร” ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายอย่างแท้จริง

ทว่า ในความเป็นจริงของประวัติศาสตร์การเมืองไทยร่วมเก้าทศวรรษ หลักการความเท่าเทียมที่ควรจะหยั่งรากลึกกลับถูกทำให้สั่นคลอนและตัดตอนอยู่บ่อยครั้งผ่านวงจรการรัฐประหารและการฉีกรัฐธรรมนูญซ้ำแล้วซ้ำเล่า รัฐธรรมนูญไทยทั้ง 20 ฉบับที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จึงไม่ได้ทำหน้าที่เป็นกฎหมายสูงสุดที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน หากแต่กลายเป็นเพียงใบอนุญาตรองอำนาจ หรือเครื่องมือจัดสรรดุลอำนาจชั่วคราว

ในหมู่ชนชั้นนำ คณะราษฎรฝ่ายทหาร และกลุ่มทุนศักดินา ทุกครั้งที่วังล้อแห่งการรัฐประหารหมุนวนกลับมา อำนาจและทรัพยากรของประเทศจะถูกดึงกลับเข้าสู่ศูนย์กลางอำนาจดั้งเดิม ส่งผลให้สิทธิ ความเสมอภาค และเสรีภาพของประชาชนถูกลดทอนลงไปทุกครั้ง ความย้อนแย้งเชิงสถิตินี้สะท้อนให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญไทยส่วนใหญ่ไม่ได้สร้างขึ้น “โดยประชาชน เพื่อประชาชน” แต่เป็นกติกาที่เขียนขึ้นเพื่อจำกัดอำนาจของประชาชน และรักษาโครงสร้างความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นเอาไว้โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือบังหน้า

เมื่อหันกลับมาพิจารณาบริบทในยุคสมัยปัจจุบัน ความเท่าเทียมไม่ได้เลือนหายไปเพียงเพราะข้อบังคับในกฎหมายเท่านั้น แต่มันได้แปรสภาพเป็นความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน ช่องว่างทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสังคมไทยปัจจุบัน ไม่ได้สร้างเพียงแค่ความแตกต่างในเรื่องของรายได้ แต่กลับสร้างค่านิยมการแบ่งแยกชนชั้น และระบบอุปถัมภ์ชุดใหม่ขึ้นมากดทับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างรุนแรง รายงานการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำโดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า โครงสร้างเศรษฐกิจไทยมีลักษณะผูกขาดและเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนขนาดใหญ่และกลุ่มอภิสิทธิ์ชน ส่งผลให้คนตัวเล็กตัวน้อย เกษตรกร และแรงงานนอกระบบ ขาดโอกาสในการล้มตาอำปากหรือยกระดับฐานะทางสังคมของตนเอง

การดำรงอยู่ของสังคมชนชั้นที่ผู้มีฐานะร่ำรวยกว่าและมีเส้นสายในระบบอุปถัมภ์สามารถเข้าถึงทรัพยากร ความยุติธรรม และโอกาสได้มากกว่า ได้ส่งผลกระทบ และสั่นคลอนหลักการความเสมอภาคของสังคมอย่างรุนแรง ปรากฏการณ์นี้สร้างความรู้สึกอึดอัดรับสภาพทางชนชั้นที่ทำให้ผู้มีฐานะยากจนกว่าเกิดความรู้สึกด้อยค่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเอง โดยมักมองว่าตนเองไม่มีต้นทุนหรืออำนาจมากพอที่จะไปแก้ไขโครงสร้างสังคมที่ไม่เป็นธรรม สิ่งนี้ขัดกับหลักความเสมอภาคของคณะราษฎรอย่างสิ้นเชิง และที่ร้ายแรงที่สุดคือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้ลามไปทำลายสิทธิและการมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ระดับฐานราก เพราะเมื่อมนุษย์ถูกกดทับด้วยปัญหาปากท้องและถูกทำให้เชื่อว่าตนเองต่ำต้อยกว่า มนุษย์ผู้นั้นย่อมสูญเสียความเชื่อมั่นว่าเสียงของตนเองในคูหาเลือกตั้งมีคุณค่าและมีพลังกำลังเท่าเทียมกับคนอื่นในสังคม เสียงของคนจนจึงมักถูกทำให้เบาลงและถูกมองข้ามไปในเวทีสาธารณะเสมอ

ความไร้เสถียรภาพและไม่เท่าเทียมในยุคสมัยของเรายิ่งถูกซ้ำเติมด้วยวิกฤตการณ์โลกและพลวัตความเปลี่ยนแปลงที่หมุนไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้หลักการในอดีตหรือรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก้าวไม่ทันโลก ในเวลานี้ประเทศไทยกำลังเผชิญกับบรมสุขเศรษฐกิจที่เป็นผลสืบเนื่องจากสถานการณ์ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคอ่าวเปอร์เซีย ความขัดแย้งดังกล่าวส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องต่อราคาน้ำมันดิบและพลังงานทั่วโลก นำไปสู่สภาวะเงินเฟ้อที่พุ่งสูงท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจไทยที่กำลังถดถอย ผลกระทบทางเศรษฐกิจในครั้งไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียม แต่มันกลับกลายเป็นภาษีทางอ้อมที่คนจนและคนชั้นกลางระดับล่างต้องแบกรับในสัดส่วนที่สูงกว่าคนรวยอย่างไม่เป็นธรรม ค่าครองชีพ ค่าน้ำมัน และราคาอาหารที่พุ่งสูงขึ้นตัดข้ามกับรายได้ที่คงที่ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ขาดการรับรองสิทธิในสวัสดิการขั้นพื้นฐานอย่างถาวร จึงเท่ากับเป็นการปล่อยให้ประชาชนต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจโลกตามยถากรรม โดยปราศจากระบบสวัสดิการที่มั่นคงคอยรองรับคุณภาพชีวิต

ในขณะที่เดียวกัน ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุสมบูรณ์อย่างเต็มรูปแบบ แต่กลับเป็นการก้าวเข้าสู่สังคมคนชราบนพื้นฐานความเปราะบางทางเศรษฐกิจ หรือที่นักเศรษฐศาสตร์เรียกว่าภาวะ “แก่ก่อนรวย”

ปรากฏการณ์นี้ยิ่งตอกย้ำภาพความเหลื่อมล้ำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ความเท่าเทียมในยุคสมัยของเราจึงไม่อาจจำกัดอยู่เพียงแค่สิทธิในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกๆ สี่ปีอีกต่อไป แต่ต้องรวมถึงสิทธิในการมีชีวิตรอดอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์จนถึงวันสุดท้ายของชีวิต เมื่อประชากรผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีเงินออมที่เพียงพอเนื่องจากค่าแรงถูกกดต่ำ และรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อบังคับให้เกิดรัฐสวัสดิการถ้วนหน้า ภาระการดูแลและค่าใช้จ่ายทั้งหมดจึงถูกผลักไปให้คนรุ่นใหม่ที่กำลังเริ่มลิ้มตาอ้าปาก แกรับความเครียดและต้นทุนชีวิตที่สูงล้นนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมและความตึงเครียดระหว่างรุ่น ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ใหม่ที่กติกาเดิมของรัฐไม่มีคำตอบให้

ซ้ำร้าย วิกฤตการณ์เหล่านี้ยังถูกซ้อนทับด้วยความล่าช้าหลังเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาไทย ทั้งในแง่ของเนื้อหา หลักสูตร และวิธีการจัดการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับโลกศตวรรษที่ 21 รายงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสะท้อนให้เห็นว่า โครงสร้างการศึกษาไทยในปัจจุบันยังคงยึดติดอยู่กับการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง โรงเรียนและท้องถิ่นขาดอิสระในการออกแบบการเรียนรู้ และเนื้อหาที่เน้นการท่องจำเพื่อสร้างความเชื่อฟังมากกว่าการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ระบบการศึกษาแทนที่จะทำหน้าที่เป็นบันไดเลื่อนทางสังคม ที่ช่วยทลายกำแพงชนชั้นและสร้างความเท่าเทียมในแง่ของโอกาส กลับทำหน้าที่ตอกย้ำความเหลื่อมล้ำอย่างเป็นระบบ เด็กจากครอบครัวยากจนถูกคัดออกและตัดโอกาสจากระบบการศึกษาที่มีคุณภาพเนื่องจากต้นทุนแฝง ในขณะที่เด็กจากครอบครัวที่มีสถานะสูงทางสังคมสามารถเข้าถึงโอกาสและเครื่องมือที่ตอบโจทย์ทักษะแห่งอนาคตได้มากกว่า การศึกษาไทยในยุคนี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่บั่นทอนศักยภาพของเยาวชนและฉุดรั้งไม่ให้สังคมก้าวไปสู่ความเสมอภาค

เมื่อพิจารณาในมิติทางการเมือง อุปสรรคที่ใหญ่หลวงที่สุดที่ขัดขวางไม่ให้ความเท่าเทียมและระบอบประชาธิปไตยของประชาชนมั่นคงได้ คือความย่อนแอและบิดเบี้ยวของโครงสร้างอำนาจในปัจจุบัน ยามใดที่ประชาชนพยายามส่งเสียง สื่อสารความต้องการ และใช้วิธีที่ชอบธรรมที่สุดอย่างหาเสียงเลือกตั้งเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความเหลื่อมล้ำ วิธีเหล่านั้นกลับถูกบิดเบือนและสกัดกั้นอย่างไม่เป็นธรรม ดังที่สะท้อนชัดจากปรากฏการณ์ที่พรรคการเมืองซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงสุดและชนะการเลือกตั้งด้วยฉันทามติของประชาชนจำนวนหลายล้านเสียงกลับไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ และในท้ายที่สุดต้องจบลงด้วยการถูกส่งยุบพรรค สิ่งนี้ในทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์เรียกว่า “**นิติสงคราม**” หรือการใช้อำนาจกบฏและข้อกฎหมายที่ถูกตีความอย่างบิดเบี้ยวเพื่อรับใช้กลุ่มที่มีอำนาจดั้งเดิม มาทำลายและแทรกแซงเจตจำนงของเสียงส่วนใหญ่ในประเทศ

สภาพการณ์ที่พรรคที่ประชาชนเลือกไม่ได้เป็นรัฐบาล ส่วนพรรคที่ได้เป็นรัฐบาล ประชาชนไม่ได้เลือกได้ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ขาดความเชื่อมั่นต่อระบบสถาบันทางการเมืองอย่างรุนแรง หนึ่งในสิทธิ์หนึ่งเสียงที่ควรจะทำกันกลับถูกทำให้ไร้ความหมายด้วยน้ำมือของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองที่ไม่ได้ยึดโยงกับประชาชน เมื่อช่องทางตามระบบรัฐสภาปกติถูกปิดกั้นและไม่ตอบสนองต่อเสียงของราษฎร ความขัดแย้งและความอึดอั้นจึงจำเป็นต้องทะลักออกสู่ท้องถนน ประชาชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่จำนวนมากได้ออกมาใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมเรียกร้องความถูกต้องและการบริหารงานที่เป็นธรรม ทว่าสิ่งที่พวกเขาได้รับกลับมาจากรัฐบาลและฝ่ายผู้ถูกประท้วงกลับไม่ใช่การรับฟัง แต่เป็นการตอบโต้ด้วยความรุนแรง มาตรการควบคุมฝูงชนที่ละเมิดหลักสากลเข้าสลายการชุมนุมของมือเปล่า รวมถึงการดำเนินคดีความมั่นคงอย่างกว้างขวาง รายงานจากศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนชี้ให้เห็นว่า การใช้กฎหมายอาญา มาตรา 112 และกฎหมายความมั่นคงอื่นๆ ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการปิดกั้น และกักขังเจตจำนงของผู้เห็นต่างทางการเมือง

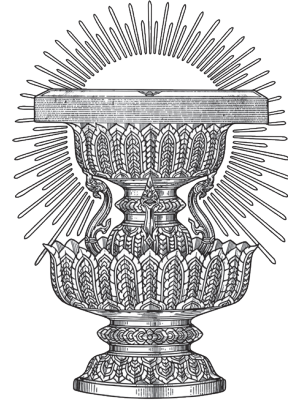
ปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้เป็นกระจกบานใหญ่ที่ส่องให้เห็นถึงรากเหง้าของปัญหาที่แท้จริงในสังคมไทย นั่นคือการปะทะกันเชิงโครงสร้างระหว่าง “อำนาจอิทธิพลของประชาชน” กับ “โครงสร้างอำนาจแบบจารีตประเพณีและกลุ่มสถาบันการเมืองส่วนบน” ที่ยังคงมุ่งรักษาบทบาทนำรวมถึงสถานะดั้งเดิมของตนในเวทีการเมืองไทย ดังที่ อ.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้เคยวิเคราะห์ไว้เกี่ยวกับ “รัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทย” ที่ชี้ว่า จารีตอำนาจเก่ามักอยู่เหนือตัวบทกฎหมายเสมอ และการวิจัยประวัติศาสตร์ของ อ.ณัฐพล ใจจริง ที่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้มีอิทธิพลและเครือข่ายอำนาจเก่าพยายามจับมือกันยึดกุมและกำหนดทิศทางของกฎหมายสูงสุดมาโดยตลอด การรัฐประหาร 13 ครั้งและการร่างรัฐธรรมนูญสืบทอดอำนาจหลายฉบับ จึงเป็นกระบวนการปลี่ยนอำนาจไปจากมือของประชาชน เพื่อไม่ให้โครงสร้างความเท่าเทียมและการกระจายทรัพยากรสามารถเกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ

จาก 94 ปีแห่งการอภิวัฒน์สยามในยุคของ “เขา” ผ่านความขัดแย้งและการสูญเสีย สู่มหาภัยอันตรายอันซับซ้อนและวิกฤตการณ์รอบด้านในยุคสมัยของ “เรา” เป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่า โครงสร้างอำนาจเก่าและกฎหมายสูงสุดที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่เพียงแต่วิ่งไม่ทันความเปลี่ยนแปลงของโลก แต่ยิ่งกลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ถ่วงดุลความเจริญและตอกย้ำความเหลื่อมล้ำในสังคม ความเท่าเทียมในยุคสมัยของเราจึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการทุบทำลายกติกาที่อยู่ติดกันเหล่านั้น แล้วร่วมกันสร้าง “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” ที่แท้จริงขึ้นมาใหม่ รัฐธรรมนูญที่ต้องกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนทั้งหมด 100% มีเนื้อหาที่มุ่งจำกัดอำนาจของกองทัพไม่ให้เข้าแทรกแซงทางการเมือง ตัดวงจรรัฐประหาร ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและองค์กรอิสระให้ยึดโยงกับประชาชนเพื่อยุตินิติสงคราม และที่สำคัญที่สุดคือ ต้องแปรเปลี่ยนแนวคิดเรื่องสวัสดิการจากการเป็นความเมตตาการุณาในระบบอุปถัมภ์ ให้กลายเป็นการรับรองสิทธิในรัฐสวัสดิการอย่างถ้วนหน้า และการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันในฐานะสิทธิขั้นพื้นฐานที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เกิด

ภารกิจสร้างความเสมอภาคที่คณะราษฎรได้เริ่มไว้เมื่อเก้าทศวรรษก่อน ยังคงไม่เสร็จสิ้นและถูกส่งไม้ต่อมาถึงมือคนในยุคสมัยของเรา ตราบิตที่ราษฎรยังถูกแบ่งแยกด้วยชนชั้น ถูกตีกรอบเสรีภาพด้วยอำนาจที่มองไม่เห็น และถูกปิดเบือนเจตจำนงด้วยกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม การต่อสู้ย่อมต้องดำเนินต่อไป รัฐธรรมนูญประชาชนจึงไม่ใช่เพียงข้อเรียกร้องที่เลื่อนลอย ทว่าคือเครื่องมือเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่จะทำลายระบอบอภิสิทธิ์ชน คินคักดีศรีความเป็นมนุษย์ และสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้น เพื่อให้อำนาจสูงสุดเป็นของราษฎรทั้งหลายอย่างแท้จริง ไม่ใช่ของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ถืออภิสิทธิ์เหนือกฎหมายอีกต่อไป

บรรณานุกรม

- ฐิติกร สังข์แก้ว; และ อรรถสิทธิ์ พานแก้ว. (2569). *รัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทย*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2569, จาก <https://wiki.kpi.ac.th/>
- ประชาไท. (2557). *นิธิ เอียวศรีวงศ์: รัฐธรรมนูญฉบับวัฒนธรรมไทย 2557*. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2569, จาก <https://prachatai.com/journal/2014/08/55016>
- กษิต อนุชานนท์. (2564). *[ความน่าจะอ่าน] ปรากฏการณ์ “ตาสว่าง” กับ ‘ขุนศึก คักดินา และพญาอินทรี’*. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2569, จาก <https://www.the101.world/notable-book-natthapon-chaiching/>
- ณัฐพล ใจจริง. (2563). *ขุนศึก คักดินา และพญาอินทรี การเมืองไทยภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา 2491-2500*. นนทบุรี : ฟาเคียวกัน.

รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา

แอนนี่ องสारा
นิติระดับปริญญาตรี ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ย่ำรุ่งแรมหกค่ำ	ก่อนห่ามนำพลิกแผ่นดิน
มีดมืดที่กัดกิน	สิ้นสลายมลายพลัน
รัฐธรรมนูญชูสิทธิ์	สร้างชีวิตอันเท่ากัน
อำนาจราษฎร์รังสรรค์	พลิกโฉมหน้าประชาไทย

บทประพันธ์ข้างต้นไม่ใช่แค่การย้อนระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตเมื่อ 94 ปีที่แล้ว แต่เป็นการฉายภาพให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นในการเดินทางของแสงสว่างที่ชื่อว่า “รัฐธรรมนูญ” การอภิวัฒน์สยามในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ได้มอบอำนาจสูงสุดให้เป็นของราษฎรทั้งหลาย ดังในมาตรา 1 ของพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 บัญญัติว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” การวางรากฐานในครั้งนั้นได้สร้างพื้นฐานของความเท่าเทียมและสิทธิของประชาชนตั้งแต่ครรถ์มารดาถึงเชิงตะกอน แม้ฤดูกาลของรัฐธรรมนูญถูกผลัดเปลี่ยนตามกาลเวลาของการเมือง ทว่าในยุคสมัยของเรากลับยังถูกตั้งคำถามที่สะท้อนเสียงดังก้องถึงการมีอยู่ของรัฐธรรมนูญในปัจจุบันได้ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และ

สร้างชีวิตที่เท่ากันตามเจตนารมณ์นั้นจริงหรือไม่ สุดท้ายแล้วความเสมอภาคที่เราตามหาได้ผลึบานในประเทศนี้แล้วหรือยัง

หน้าประวัติศาสตร์ ยุคสมัยแห่งการปฏิวัติย่อมจะถูกตีตราด้วยข้อครหา “ชิงสุกก่อนห่าม” จากมุมมองของชนชั้นนำ แต่ในอีกด้านหนึ่ง การเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญฉบับแรกกลับได้ทำลายกำแพงชนชั้นที่กักขังโอกาสของราษฎรมาอย่างยาวนาน และเปลี่ยนสถานะของประชาชนจากคนนอกที่ไร้ซึ่งความฝันในการเปลี่ยนแปลงให้กลายเป็นผู้ถือครองอำนาจที่เคยอยู่บนมือของผู้ที่เหนือกว่าเพียงฝ่ายเดียว จากการวางอิฐก้อนแรกให้ผู้คนเริ่มรู้จักสิทธิเสรีภาพผ่านอุดมการณ์จากคณะราษฎรที่พลิกแผ่นดินไปตลอดกาล

ท่ามกลางพายุทางการเมืองที่โหมกระหน่ำ ประชาธิปไตยไทยต้องสิ้นสະเทือนภายใต้เสียงปืนใหญ่และคำประกาศรัฐประหารที่โอนย้ายอำนาจไปสู่มือของกลุ่มชายชุดเขียว การกดทับซ้ำแล้วซ้ำเล่าได้กลายเป็นแผลลึกในใจของปวงประชา แต่ในความมืดมนนั้น จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้และการแสวงหาแสงสว่างของธรรมศาสตร์ก็ได้ลุกโชนขึ้น ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 หรือวันมหาวิปโยคที่กระชากผู้คนให้ตื่นรู้สู่ความเป็นจริงอันโหดร้าย นิสิต นักศึกษา และประชาชนนับแสนจึงหลั่งไหลออกมาเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย หลังจากถูกจองจำภายใต้เผด็จการทหารมาอย่างยาวนาน แม้ต้องแลกด้วยเลือดเนื้อและร่างไร้วิญญาณที่กลายเป็นสัญลักษณ์แต่นักต่อสู้ผู้ล่วงลับ แต่ชัยชนะจากพลังอันบริสุทธิ์ในครั้งนั้นก็ได้พลิกฟื้นความหวัง นำไปสู่การกำเนิดรัฐธรรมนูญปี 2517 ฉบับที่ถือเป็นหมุดหมายแห่งเสรีนิยมที่รุ่งโรจน์ที่สุดยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย

การเดินทางภายใต้หล้าที่มีตมิตอีกครั้งในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ความหวังของราษฎรถูกฉายแสงผ่านม่านหมอกของการเมืองที่พยายามพันธนาการบ่อนอำนาจสืบทอดประหนึ่ง “มรดกสวนหลังบ้าน” ที่หยิบยื่นให้กันโดยไม่เห็นหัวประชาชน ทว่าแรงต้านจากสายลมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้กลายเป็นพายุพัดกระพือกระแสปฎิรูปการเมือง จนนำไปสู่การถือกำเนิดของรัฐธรรมนูญปี 2540 ซึ่งถูกขนานนามว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” อย่างแท้จริง นี่คือการครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประชาชนได้เป็นผู้ร่างกฎหมายสูงสุดด้วยตัวเอง มีการก่อตั้งองค์กรอิสระเพื่อตรวจสอบอำนาจรัฐ และวางรากฐานเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้อย่างเข้มแข็งประหนึ่งเป็นเกราะคุ้มกันให้แก่ปวงชน เพราะหัวใจสำคัญของคำว่ารัฐธรรมนูญประชาชน ไม่ใช่เพียงแค่อำนาจที่ทรูหรา แต่มันคือสัญญาประชาคมอันศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องเขียนขึ้นด้วยปลายนิ้วของราษฎร ผู้ร่วมเดินทางบนเส้นทางแห่งการสร้างชีวิตที่เท่ากัน เพื่อยืนยันว่าไม่มีใครใดจะอยู่สูงเหนือกว่าใครภายใต้ร่มฟ้าไทยเดียวกัน และเพื่อตอบโจทยความต้องการของมวลชนทุกกลุ่มตั้งแต่ยอดดอยสู่ปลายด้ามขวานอย่างแท้จริง ในยุคสมัยที่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมกว้างจนกลายเป็น “แผลเป็น” ที่ฝังรากลึก รัฐธรรมนูญในฝันไม่อาจเป็นเพียงกระดาษที่บัญญัติกติกาการแย่งชิงอำนาจของเหล่านักการเมือง แต่ต้องเป็นกลไกที่กินได้เป็นโล่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นรากฐานที่โอบอุ้มลมหายใจของคนตัวเล็กตัวน้อยให้มีโอกาสศรีความเป็นมนุษย์อย่างเสมอภาคกัน

เมื่อวันเวลาผันผ่าน กำแพงที่เคยพังทลายกลับดูเหมือนจะถูกก่อขึ้นใหม่ด้วยอิฐแห่งอำนาจที่ซับซ้อนกว่าเดิม การปรากฏขึ้นของ “เขตสีทางการเมือง” กลายเป็นกระจกสะทอนความเหลื่อมล้ำที่ยังคงดำรงอยู่ ทั้งสีเหลืองที่ปักหลักยืนเคียงข้างบัลลังก์อันสูงส่ง สีแดงของปากฝั่งที่เชื่อมั่นในพลังแห่งมวลชน สีขาวอันบริสุทธิ์ของเหล่านิสิตนักศึกษาที่หาญกล้าท้าทายเพื่อการเปลี่ยนแปลง สีเขียวจากปลายกระบอกปืนของผู้ที่สถาปนาตนเป็นวีรบุรุษ สีน้ำเงินของผู้ถือทอเครือข่ายแห่งอำนาจ และสีส้มที่ยืนหยัดอยู่เคียงข้างผู้เห็นต่าง ทุกเขตสีล้วนติดหล่มอยู่ภายใต้โครงสร้างที่แฝงไปด้วย “เชื้อมะเร็ง” ของรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ที่ไร้ซึ่งความชอบธรรมและ

ขาดการยึดโยงกับเจตจำนงของประชาชน แต่นี่เองคือจุดเริ่มต้นของการตื่นตัว ครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในรอบหลายทศวรรษ เมื่อผู้คนเริ่มตระหนักว่าถึงเวลาที่จะต้องร่วมกันผ่าตัดเนื้อร้ายนี้ทั้งผ่านการแก้ไขรัฐธรรมนูญภาคประชาชน ทวงคืนอนาคตที่สูญหายและสร้างสังคมที่คำว่า “คนเท่ากัน” ไม่ใช่เพียงวาทกรรมที่เลื่อนลอยอีกต่อไป

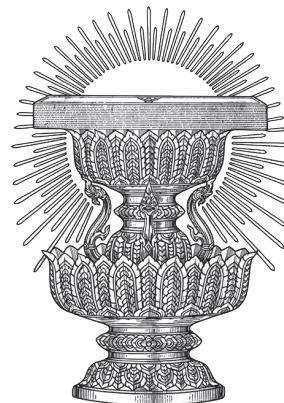
ช่วงเวลาโลกาภิวัตน์นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีเชื่อมโลกใบนี้เข้าด้วยกัน แต่ความเท่าเทียมนั้นกลับยังเข้าไม่ถึงทุกพื้นที่ ได้ฟ้าการเมืองไทยมรดกทางอำนาจที่ส่งต่อจากชายชุดเขียวที่แสดงตัวเป็นวีรบุรุษกู้ชาติกลับที่ร่างรัฐธรรมนูญที่ล่อลวงใจความไม่เสมอภาค และทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชน หล่นหายไปอย่างไม่รู้ตัว รัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 กลายเป็นฉบับแรกทีสร้างคามฉงนด้วย การบรรจุ “หมวดหน้าที่ของรัฐ” ขึ้นมาแทนที่การรับรองสิทธิพื้นฐาน ผลกระทบที่ตามมาคือการย้ายข้างสิทธิที่ประชาชนพึงมีและควรเรียกร้องได้ ให้กลายเป็นเพียงสิ่งที่ต้องรอรัฐจัดสรรให้ตามความพึงพอใจของฝ่ายกุมอำนาจ ท่ามกลางกระแสรีจู้และความหลากหลายที่ดูเหมือนจะออกดอกออกผลในสังคมภายนอก แต่ภายในหน้ากระดาษกฎหมายกลับมีความย้อนแย้งที่น่าเศร้า สิทธิการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เคยเป็นสิทธิขาด สิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการของผู้พิการ การมีทุนความจากรัฐเมื่อถูกดำเนินคดี หรือแม้แต่สิทธิพื้นฐานในการรับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและเท่าเทียม กลับถูกดึงรั้งไว้ภายใต้ระบอบการรวมศูนย์อำนาจที่มองไม่เห็นหัวประชาชน สิทธิของผู้บริโภคที่ควรได้รับความคุ้มครองและการเยียวยากลายเป็นเรื่องไกลเกินเอื้อม ความย้อนแย้งนี้เองที่ตอกย้ำว่า แม้โลกภายนอกจะก้าวไปสู่ยุคสมัยแห่งความหลากหลายเพียงใด แต่ตัวบทกฎหมายกลับฉุดรั้งเราไว้ในยุคสมัยของการรวมศูนย์อำนาจที่บิดเบี้ยว ความแสบยล ที่น่าสะพรึงกลัวที่สุดของรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือการทำคัลยกรรมตัวบทกฎหมายเพื่อลดทอนอำนาจของประชาชนอย่างเงียบเชียบ ผ่านการเคลื่อนย้ายสิทธิขั้นพื้นฐานที่เคยบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในอดีต ไปกักขังไว้ในหมวดหน้าที่ของรัฐ การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เพียงเรื่องของเทคนิคทางกฎหมาย แต่มันคือการพลิกฟ้าคว่ำดินในทางอุดมการณ์ เพราะเมื่อใดที่สิทธิถูกนิยามว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ เมื่อนั้นอำนาจในการตัดสินใจว่าจะให้หรือไม่ให้ จะให้เมื่อไหร่ หรือจะให้ใคร ก็ตกไปอยู่ในมือกำปั้นของฝ่ายบริหารและข้าราชการอย่างเบ็ดเสร็จ ประชาชนไม่ได้อยู่ในฐานะผู้ถือครองสิทธิที่จะลุกขึ้นมาฟ้องร้องบีบบังคับรัฐได้โดยตรงเหมือนแต่ก่อน แต่กลับถูกผลักให้ไปยืนรออยู่ที่ปลายแถวในฐานะผู้รับการสงเคราะห์ สภาวะเช่นนี้เองที่เปิดช่องให้สวัสดิการและบริการสาธารณะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างน่าเกลียด สิทธิถูกทำให้กลายเป็นบุญคุณที่รัฐหยิบยื่นให้เพื่อสร้างฐานเสียงและทวงถามความกตัญญูจากราษฎร แทนที่จะเป็นสิทธิเสมอกันที่ติดตัวมาตั้งแต่ลืมตาโลก การที่รัฐธรรมนูญเขียนให้รัฐต้องจัดให้ โดยมีเงื่อนไขพ่วงท้ายว่าตามที่กฎหมายบัญญัติหรือตามงบประมาณที่มี เท่ากับเป็นการตีเช็คเปล่าให้ผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจตามใจชอบ ส่งผลให้คำว่า “ความเท่าเทียม” กลายเป็นเพียงวาทกรรมที่กลวงเปล่า เพราะในทางปฏิบัติ รัฐสามารถเลือกปรนเปรอสวัสดิการให้กับกลุ่มคนที่สยบยอม และใช้การตัดลดสิทธิเป็นอาวุธในการลงโทษผู้เห็นต่าง ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่แค่เรื่องปากท้อง แต่มันคือการทำลายรากฐานของความเป็นมนุษย์ เพราะเมื่อประชาชนไม่รู้สึกรู้ว่าตนมีสิทธิที่ล่วงละเมิดมิได้ เขาก็จะเริ่มคุ้นชินกับการก้มหัวเพื่อขอรับส่วนแบ่งทางทรัพยากร กลายเป็นพลเมืองที่อ่อนแอภายใต้รัฐที่บ้าอำนาจ

การทวงคืนหมวดสิทธิเสรีภาพให้กลับมาเป็นของประชาชนอย่างแท้จริงในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงไม่ใช่แค่การแก้ไขถ้อยคำ แต่มันคือการทำลายระบอบอุปถัมภ์เชิงโครงสร้างที่ซ่อนตัวอยู่ในกฎหมายสูงสุด เพื่อยืนยันว่าสวัสดิการคือหน้าที่ที่รัฐต้องทำบนพื้นฐานของสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับ โดยปราศจากเงื่อนไขและการทวงบุญคุณ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้ทำลายความฝันของคนรุ่นใหม่ที่ยอยากเห็นรัฐสวัสดิการที่เป็นสากล

สิทธิที่หล่นหายไปในช่วงว่างของตัวอักษรเหล่านั้น คือชีวิตของเด็กที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน คือลมหายใจของผู้ป่วยที่รอคอยการรักษาอย่างสิ้นหวัง หากเราไม่ร่วมกันผ่าตัดเนื้อร้ายนี้ผ่านการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ที่ยึดโยงกับประชาชน เจตสีที่แตกต่างกันจะยังคงปะทะกันในสุญญากาศของความขัดแย้ง โดยมีโครงสร้างที่บิดเบี้ยวนี้คอยกอบโกยผลประโยชน์อยู่เบื้องหลัง การแก้ไขรัฐธรรมนูญในวันนี้จึงไม่ใช่แค่เกมการเมืองเพื่อแย่งชิงอำนาจ แต่คือภารกิจอันยิ่งใหญ่ในการกอบกู้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กลับคืนมาสู่ราษฎรไทยทุกคน การ “พลิกโฉมหน้าประเทศไทย” ตามบทกลอนในบทนำ จึงไม่ใช่หน้าที่ของบรรพบุรุษในอดีตเพียงฝ่ายเดียวในการเดินทางต่อสู้นเส้นทางประชาธิปไตย แต่เป็นภารกิจของคนรุ่นเราที่จะต้องสานต่อเจตนารมณ์นั้น การเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนถือเป็นการประกาศว่าเราต้องการสังคมที่ความยุติธรรม ไม่ได้มีไว้สำหรับใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นสมบัติส่วนรวมที่ทุกคนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม

ท่ามกลางเมฆหมอกแห่งความสับสนที่ปกคลุมสังคมไทยมานับทศวรรษ สิ่งหนึ่งที่ผุดพรายขึ้นอย่างเด่นชัดคือ “การตื่นรู้ทางการเมือง (Political Awakening)” ที่ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแคในตำราเรียนที่ถูกเขียนขึ้นห้องเรียนที่นักศึกษาภาล่ำส่งเสียงวิพากษ์วิจารณ์ หรือวงเสวนาทางวิชาการอีกต่อไป แต่มันได้ไหลซึมลึกเข้าไปในจิตวิญญาณของคนทุกหัวระแหง ตั้งแต่แผงขายของริมทางไปจนถึงห้องนั่งเล่นในบ้านอันเจียบเจียบ ประชาชนเริ่มตั้งคำถามถึงตัวเครื่องปั้นของการพัฒนาที่ถูกตีพิมพ์ด้วยหมึกสีทอง แต่กลับไม่มีที่นั่งสำหรับคนเดินดินกินข้าวแกง การเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่เพียงแค่การขอเปลี่ยนแปลงกระดาดใบใหม่ แต่มันคือการทุบทำลายเพดานล่องหนที่คอยกักขังโอกาสของคนตัวเล็กตัวน้อยเอาไว้ ภายใต้วาทกรรมความมั่นคงที่ฉาบฉวย หากเราปล่อยให้รัฐธรรมนูญฉบับสืบทอดอำนาจนี้ทำงานต่อไปเปรียบเสมือนการยอมรับให้เชื้อมะเร็งร้ายลุกลามจนกัดกินรากฐานของชาติจนพังทลาย การลุกขึ้นมาประสานมือกันของทุกเจตสีในวันนี้ จึงควรเป็นภาพสะท้อนว่าถึงเวลาแล้วที่เราจะเลิกยอมจำนนต่อกติกาที่เขียนขึ้นโดยคนเพียงหยิบมือ เพื่อร่วมกันขีดเขียนเส้นทางเดินใหม่ เส้นทางที่เส้นชัยไม่ใช่ชัยชนะของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง แต่คือชัยชนะของระบอบที่ยกย่องว่า “คนคือเจ้าของอำนาจที่แท้จริง” และเป็นบทพิสูจน์ว่า แม้อำนาจแห่งอำนาจจะสูงชันเพียงใด ก็ไม่อาจต้านทานกระแสธารแห่งความเปลี่ยนแปลงที่มุ่งหน้าสู่เสรีภาพและภราดรภาพได้อย่างยั่งยืน

สุดท้ายนี้ รัฐธรรมนูญประชาชนและความเท่าเทียม ไม่ใช่เรื่องไกลตัวหรือเรื่องเพ้อฝัน แต่มันคือรากฐานของความมั่นคงที่แท้จริงของชาติ หากเราต้องการเห็นสังคมไทยที่ไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง เราจำเป็นต้องมีกฎหมายที่เห็นหัวประชาชนเป็นลำดับแรกเพื่อให้ย่างของวันที่ 24 มิถุนายนวันนั้น ไม่ได้เป็นเพียงหน้าหนึ่งในเรื่องเล่าในตำราประวัติศาสตร์ แต่เป็นแสงสว่างที่ส่องนำทางยุคสมัยของเรา ตราบใดที่ความเสมอภาคยังไม่ผลิบานบนหน้าประวัติศาสตร์อย่างเต็มที่ การที่ประชาชนร่วมเดินทางสร้างชีวิตที่เท่ากัน เพื่อตอบโจทยความต้องการของผู้คนทุกกลุ่มอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญในยุคสมัยของเราจึงต้องเป็นการยืนยันถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเดินทางของรัฐธรรมนูญไทยตลอด 94 ปี ไม่ใช่เส้นทางที่โรยด้วยกลีบกุหลาบ แต่คือสนามรบระหว่าง “อำนาจที่มองไม่เห็น” กับ “เสียงของประชาชน” ตั้งแต่การกู่ตะเอนในพฤษภาทมิฬ จนถึงการชูสามนิ้วของนักเรียนชาลันในยุคสมัยของเรา ทุกย่างก้าวคือการพยายามดึงอำนาจที่ล่อยอยู่เหนือฟ้า กลับมาวางไว้ในมือของราษฎรอย่างที่มีสมควรจะเป็น ไม่ว่าเราจะสวมเสื้อสีแดง หรือถืออุดมการณ์เฉดไหน แต่ภายใต้โครงสร้างที่กดทับนี้ เราทุกคนล้วนเป็นผู้เสียหายจากกติกาที่ไม่เป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

รัฐธรรมนูญประชาชน และความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา

จิตประภัสร์ ชนะกุล
นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

“ราษฎรทั้งหลายพึงรู้เถิดว่าประเทศนี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่ของกษัตริย์ตามที่เขาหลอกลวง”

ถ้อยคำจากประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ ๑ ซึ่งถูกอ่านขึ้นในเช้ามีดวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ มิได้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง หากยังเป็นหมุดหมายสำคัญของแนวคิดที่ว่า “ประชาชนคือเจ้าของอำนาจสูงสุดของประเทศ” แนวคิดดังกล่าวได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตยไทย และทำให้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” มีความหมายมากกว่าเพียงตัวบทกฎหมาย เพราะรัฐธรรมนูญคือสัญลักษณ์ของความหวัง ความเสมอภาค และสิทธิของประชาชนในการกำหนดอนาคตของตนเอง

ภายหลังการปฏิวัติสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ นับแต่นั้น กฎหมายสูงสุดของประเทศจึงกลายเป็นหลักสำคัญที่ใช้กำหนดโครงสร้างอำนาจของรัฐ สิทธิ เสรีภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับผู้ใช้อำนาจทางการเมือง อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญมิได้มีความหมายเพียงในเชิงกฎหมายเท่านั้น หากยังสะท้อนอุดมการณ์ร่วมของสังคม ว่าสังคมนั้นต้องการเดินทางไปไหนทิศทางใด และประชาชนจะมีสถานะอยู่ตรงไหนภายใต้โครงสร้างอำนาจของรัฐ

สำหรับผู้เขียนแล้ว รัฐธรรมนูญเปรียบเสมือน “เข็มทิศของประเทศ” ที่ชี้ว่าสังคมจะมุ่งไปสู่ความเท่าเทียม หรือวนเวียนอยู่ภายใต้อำนาจของคนเพียงบางกลุ่ม ในอดีต คณะราษฎรเคยใช้ “หลัก ๖ ประการ” เป็นเข็มทิศในการนำรัฐนาวาฝ่าคลื่นลมไปสู่ความศรีวิไล แต่เมื่อเวลาผ่านไป ๙๔ ปี กับรัฐธรรมนูญ ๒๐ ฉบับ และการรัฐประหาร ๑๓ ครั้ง รัฐนาวาไทยในปัจจุบันกลับต้องเผชิญกับคลื่นลมมรสุมลูกใหม่ที่ซับซ้อนกว่าเดิม ทั้งวิกฤตเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนจากสถานการณ์โลก ตลอดจนภาวะสังคมสูงวัยและระบบการศึกษาที่ไม่อาจก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่า หลัก ๖ ประการและข้อเสนอของคณะราษฎรที่อาจเคยล้ำสมัยในยุคของ “เขา” อาจก้าวไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยของ “เรา” อีกต่อไป หากปราศจากกลไกตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ รัฐธรรมนูญก็อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาเอกลัทธิของคนเฉพาะกลุ่ม มากกว่าที่จะทำหน้าที่ปกป้องสิทธิและเสรีภาพของมหาชนในยามวิกฤต ในสภาพเช่นนี้ รัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่เพียงกติกาของรัฐ แต่คือเส้นแบ่งระหว่างอำนาจที่ถูกควบคุมกับอำนาจที่ไร้การตรวจสอบ

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงเกิดคำถามสำคัญว่า เหตุใดรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงมิได้รับการกล่าวถึงในฐานะ “รัฐธรรมนูญของประชาชน” เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง คำถามดังกล่าวนำไปสู่การพิจารณาทั้งในด้านที่มา กระบวนการจัดทำ ตลอดจนโครงสร้างทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้วางไว้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ เกิดขึ้นภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยกระบวนการร่างส่วนใหญ่ดำเนินการภายใต้การกำกับของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จึงทำให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับความชอบธรรมและความยึดโยงกับเจตนารมณ์ของประชาชน

นอกจากนี้ บทบัญญัติบางประการที่กลายเป็นประเด็นถกเถียง เช่น บทเฉพาะกาลตามมาตรา ๒๗๒ ที่ให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการแต่งตั้งร่วมลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีในช่วงห้าปีแรก อันนำไปสู่ข้อสงสัยว่าอำนาจในการกำหนดผู้นำประเทศอาจมิได้ขึ้นอยู่กับเสียงของประชาชน โครงสร้างที่ขาดความเชื่อมโยงกับประชาชน เช่นนี้ ส่งผลให้เกิดคำถามต่อหลักความเสมอภาคทางการเมือง เนื่องจากประชาชนอาจมิได้มีอำนาจในการกำหนดทิศทางการของประเทศอย่างเท่าเทียมกันในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในยามที่ประเทศกำลังเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนจากสถานการณ์โลก แต่กลไกตามรัฐธรรมนูญกลับให้ความสำคัญกับการประคับประคองโครงสร้างอำนาจเดิม มากกว่าการสะท้อนเจตจำนงของประชาชน

คำถามสำคัญจึงมิใช่เพียงว่า ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญหรือไม่ หากคือประชาชนมีสิทธิในการออกแบบรัฐธรรมนูญมากเพียงใด เพราะหากกติกาสูงสุดของประเทศถูกกำหนดขึ้นโดยประชาชนเพียงบางส่วน ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของสังคมก็ย่อมเกิดขึ้นได้ยาก และความเหลื่อมล้ำทางโครงสร้างนี้เองที่ทำให้คำว่า “ความเสมอภาค” ยังเป็นเพียงหลักการบนกระดาษ

ในมุมมองของผู้เขียน รัฐธรรมนูญประชาชนในยุคสมัยของเรา จะต้องเป็นรัฐธรรมนูญที่แก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมที่ตรงจุดกับความท้าทายปัจจุบัน ในมิติทางสังคม เรากำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยภายใต้เศรษฐกิจที่ถดถอย รัฐธรรมนูญประชาชนจึงต้องยกระดับจาก “หลักบำรุงความสุขของราษฎรในทางเศรษฐกิจ” แบบเดิมสู่การรับรอง “รัฐสวัสดิการถ้วนหน้า” ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน มิใช่นโยบายที่ขึ้นอยู่กับความสงเคราะห์จากรัฐ เพื่อหลักประกันว่าผู้สูงอายุทุกคนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม ไม่ใช่ถูกทอดทิ้งให้เผชิญชะตากรรมตามยถากรรม

ในมิติทางการศึกษา “หลักการศึกษ” ของคณะราษฎรที่เคยเน้นเพียงการให้ราษฎรได้ศึกษาอย่างเต็มที่ ย่อมไม่เพียงพออีกต่อไปในยุคสมัยของเราที่ระบบการศึกษาไทยกำลังล่าหลังและไม่เท่าเทียม รัฐธรรมนูญประชาชนต้องรับรองสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ฟรี และเท่าเทียม ตลอดจนสิทธิในการเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นบนโลกดิจิทัลโดยปราศจากความหวาดกลัว เพราะในโลกปัจจุบัน “ความเท่าเทียม” มิได้ถูกจำกัดอยู่เพียงสิทธิในการเลือกตั้งเท่านั้น หากยังรวมถึงโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และเครื่องมือทางปัญญาที่จะทำให้ประชาชนสามารถก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าเทียมกัน

ประวัติศาสตร์ของหลายประเทศทั่วโลกสะท้อนให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญมิได้มีหน้าที่เพียงกำหนดโครงสร้างการปกครองของรัฐเท่านั้น หากยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมและเยียวยาความขัดแย้งภายในสังคม สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ภายหลังการสิ้นสุดนโยบายการแบ่งแยกสีผิว (Apartheid) ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี ค.ศ. ๑๙๙๖ โดยยึดหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน และความเสมอภาคเพื่อฟื้นฟูสังคมจากความไม่เป็นธรรมที่ดำรงอยู่มาอย่างยาวนาน ในทำนองเดียวกัน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้ออกแบบรัฐธรรมนูญโดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการจำกัดการรวมศูนย์อำนาจของรัฐ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดประวัติศาสตร์ของระบอบเผด็จการเกิดขึ้นซ้ำอีก ขณะที่ประเทศไอซ์แลนด์เคยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็นในการร่างรัฐธรรมนูญผ่านสื่อออนไลน์และเวทีสาธารณะ ซึ่งสะท้อนแนวคิดที่ว่า รัฐธรรมนูญมิใช่เรื่องของชนชั้นนำทางการเมืองเท่านั้น หากควรเป็นกติกาที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด

กรณีศึกษาจากหลายประเทศเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน มิได้ตั้งอยู่เพียงบนอำนาจของรัฐ หากตั้งอยู่บนความเชื่อมั่นร่วมกันว่า ประชาชนทุกคนต่างมีศักดิ์ศรี เสี่ยง และคุณค่าอย่างเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน ความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา ไม่ได้หมายถึงเพียงความเท่าเทียมในตัวบทกฎหมาย หากยังหมายถึงความรู้สึกพื้นฐานที่สุดของประชาชนว่า ตนมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีสิทธิจะฟันฝ่าอุปสรรคที่ตีความได้ไม่ต่างจากผู้อื่น

ท้ายที่สุดแล้ว รัฐธรรมนูญอาจไม่ใช่เอกสารที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของประเทศ หากแต่เป็น “สัญญา” ที่รัฐทำไว้กับประชาชน ว่าทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมภายใต้กติกาเดียวกัน และเมื่อใดที่ประชาชนเริ่มหมดศรัทธาต่อสัญญาฉบับนี้ เมื่อนั้นปัญหาของสังคมก็อาจไม่ได้อยู่ที่การขาดรัฐธรรมนูญ แต่อยู่ที่การขาดความเชื่อมั่นว่า รัฐธรรมนูญนั้นเป็นของประชาชนจริงหรือไม่

และตราบใดที่รัฐธรรมนูญยังไม่อาจทำให้ประชาชนทุกคนรู้สึกได้ว่า ตนคือเจ้าของประเทศอย่างเท่าเทียมเสี่ยงจากเข้ามามีวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๗๕ ก็จะไม่เลือนหาย หากแต่ยังคงย้อนกลับมาถามสังคมไทยเสมอว่า “รัฐธรรมนูญประชาชนและความเท่าเทียมในยุคสมัยของเรา” ได้เกิดขึ้นจริงแล้ว... หรือแท้จริงแล้วเราเพียงอยู่ร่วมกับถ้อยคำนี้ โดยไม่เคยทำให้มันกลายเป็นความจริงสำหรับประชาชนทุกคนเลยแม้สักครั้งเดียว

ประกาศคณะราษฎร

ราษฎรทั้งหลาย

เมื่อภคคดียิ่งนี้ได้ ครองราชสมบัติสืบจากพระเชษฐานั้น ในขั้นต้นราษฎรบางคน ได้หวังกันว่า ภคคดียิ่งนี้ใหม่ก็คงจะปกครองราษฎรให้ร่มเย็น แต่การก็หาได้เป็นไปตามที่คิดหวังไม่ ภคคดียิ่งนี้ทรงอำนาจเหนือกฎหมายอยู่ตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์ และคนสอพลอไร้คุณความรู้ให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎร ปล่อยให้ข้าราชการใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต มีการรับสินบนในการก่อสร้าง ชื่อของใช้ในราชการ หากำไรในการเปลี่ยนราคาเงิน ผลาญเงินของประเทศ ยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชา ปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรมดังที่จะเห็นได้จากความตกต่ำในทางเศรษฐกิจและความฝืดเคืองในการทำการมหากิน ซึ่งพวกราษฎรได้รู้กันอยู่ทั่วไปแล้ว รัฐบาลของภคคดียิ่งนี้เหนือกฎหมายมิสามารถแก้ไขให้ฟื้นขึ้นได้

การที่แก้ไขไม่ได้ ก็เพราะรัฐบาลของภคคดียิ่งนี้ได้ปกครอง ประเทศ เพื่อ ราษฎร ตามที่ รัฐบาลอื่น ๆ ได้กระทำกัน รัฐบาลของภคคดียิ่งนี้ถือเอาราษฎรเป็นทาส (ซึ่งเรียกว่า โพร บ้าง ข้างบ้าง) เป็หสัตว์เดรฉานไม่ถือว่าเป็นมนุษย์ เหตุฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎรกลับ พากันทำนาบนหลังราษฎร จะเห็นได้ว่า ภาษีอากรที่บีบบังคับเอามาจากราษฎรนั้น ภคคดียิ่ง นี้ได้หักเอาไว้ใช้ส่วนตัวหนึ่งเป็นจำนวนหลายล้าน ส่วนราษฎรสิกว่าจะหาได้แม้แต่เด็ก น้อยแทบเดือดคากระเด็น ถึงคราวเสียเงินราชการหรือภาษีใด ถ้าไม่มีเงินรัฐบาลก็ยึด ทรัพย์สินของราษฎรใน โขง แต่พวกเจกกลับนอนกินกินเป็นสุข โมมประเทศใดในโลกจะ ให้เงินเจ้ามากเช่นนี้ นอกจากพระเจ้าซาร์และพระเจ้าไกเซอร์เยอรมัน ซึ่งชนชาตินั้น ได้โค่นราชบัลลังก์เสียแล้ว

รัฐบาลของภคคดียิ่งนี้ได้ปกครองอย่างหลอกลวงไม่ซื่อตรงต่อราษฎร มีเป็นต้นว่า หลอก ว่าจะบำรุงการทำการมหากินอย่างโน้นอย่างนี้ แต่ครั้นคอยๆ ก็เหลวไปหาได้ทำจริงจึงไม่ มีหน้าซำกกล่าวคำหมิ่นประมาทราษฎรผู้มีบุญคุณเสียภาษีอากรให้พวกเจ้าได้กินว่า ราษฎร ยังมีเสียงกรเมืองไม่ได้ เพราะราษฎรยังโง่ คำพูดของพวกรัฐบาลเช่นนี้ใช้ไม่ได้ ถ้า ราษฎรโง่ เจ้าก็โง่ เพราะเป็นคนชาติเดียวกัน ที่ราษฎรรู้เท่าไม่ถึงเจ้านั้นไม่ใช่เพราะโง่ เป็นเพราะขาดการศึกษาที่พวกเจ้าปิดไว้ไม่ให้เรียนเต็มที่ เพราะเกรงว่าเมื่อราษฎรได้มี การศึกษาก็จะรู้ความชั่วร้ายที่ทำไว้ และคงจะไม่ยอมให้ทำนาบนหลังคน

ราษฎรทั้งหลายพึงรู้เถิดว่า ประเทศเรานี้เป็นของราษฎร ไม่ใช่ของภคคดียิ่งตามที่เขา หลอกลวง บรรพบุรุษของราษฎรเป็นผู้ช่วยกันกู้ให้ประเทศมีอิสรภาพพื้นมือจากข้าศึก พวกเจ้ามีแต่จะขูดมือเปิบและกวาดรวบทรัพย์สินสมบัติเข้าไว้ตั้งหลายร้อยล้าน เงินเหล่านี้เอา มาจากไหน ? ก็เอามาจากราษฎรเพราะวิธีทำนาบนหลังคนนั่นเอง บ้านเมืองกำลังอืดคุด ฝืดเคือง ชาวนาและพ่อแม่ทหารต้องทิ้งนาเพราะทำไม่ได้ผล รัฐบาลไม่บำรุงรัฐบาลไล่ คนงานออกอย่างเกลื่อนกลาด นักเรียน เวียน เสร็จแล้วและ ทหารปลดกองหนุนแล้วไม่มี งานทำ จะต้องออกออกไปตามยถากรรม เหล่านี้เป็นผลของรัฐบาลของภคคดียิ่งนี้เหนือ กฎหมาย บังคับข้าราชการผู้น้อย นายสิบและเสมียนเมื่อให้ออกจากงานแล้วไม่ให้ เบี้ย บำนาญ ความจริงควรเอาเงินที่กวาดรวบรวมไว้มาจัด บำรุงบ้าน เมืองให้มีงานทำ ซึ่งจะ

สมควรที่สมณคุณุณราชกุมารซึ่งได้เสวยภามีอากรให้พวกเจ้าได้ร่ำรวยมานาน แต่พวกเจ้าก็หาได้ทำอย่างใดไม่ คงสุขเถิดกันเรื่อย ๆ ไป เงินมีเหลือเท่าใดก็เอาฝากต่าง ประเทศ คอยเตรียมหนีเมื่อบ้านเมืองซุกโทรมปล่อยให้ ราชกุมารอดอยาก การเหล่านี้ย่อมชั่วร้าย

เหตุฉะนั้น ราชกุมาร ข้าราชการทหารและพลเรือนที่รู้เท่าถึงการกระทำอันชั่วร้ายของรัฐบาลตั้งกล่าวแล้วจึงรวมกำลังกันตั้งเป็นคณะราชกุมารขึ้น และได้ยึดอำนาจของรัฐบาลของ กษัตริย์ไว้แล้ว คณะราชกุมารเห็นว่า การที่จะแก้ ความชั่วร้ายนี้ได้ ก็โดยที่จะต้องจัดการ ปกครองโดยมีสภา จะได้ช่วยกันปรึกษาหารือหลาย ๆ ความคิด คิดว่าความคิดเคี้ยว ส่วน ผู้เป็นประมุขของประเทศนั้น คณะราชกุมารไม่ประสงค์ทำการแย่งชิงราชสมบัติ ฉะนั้นจึงได้ขอเชิญให้กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้กฎหมายธรรมนูญ การปกครองแผ่นดิน จะทำอะไรโดยลำพังไม่ได้ นอกจากด้วยความเห็นชอบของสภาผู้ แทนราชกุมาร คณะราชกุมารได้แจ้งความประสงค์นี้ให้กษัตริย์ทราบแล้ว เวลานี้ยังอยู่ในความ รับตอบ ถ้ากษัตริย์ตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบภายในกำหนดโดยเห็นแก่ส่วนตนว่าจะถูกลด อำนาจลงมา ก็จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติ และก็เป็นภาระจำเป็นที่ประเทศจะต้องมีการปก ครองอย่างประชาธิปไตย กล่าวคือ ประมุขของประเทศจะเป็นบุคคลสามัญ ซึ่งสภาผู้แทน ราชกุมารได้ เลือกตั้งขึ้นอยู่ในตำแหน่งตามกำหนดเวลา ความวิธนี้ราชกุมารพึงหวังคิดว่า ราชกุมาร จะได้รับความบำรุงอย่างดีที่สุด ทุกคนจะมึนงานทำ เพราะประเทศ เราเป็นประเทศที่ อุดมอยู่แล้ว—ตามสภาพ เมื่อเราได้ยึดเงินที่พวกเจ้ารวบรวมไว้จากการทำงานหนักคนตั้ง หลายร้อยล้านมาบำรุงประเทศขึ้นแล้ว ประเทศจะต้องเฟื่องฟูขึ้นเป็นแน่ มั่นมั่น การปก ครองซึ่งคณะราชกุมารจะพึงกระทำก็คือ จะต้องจัดวางโครงการ อาศัยหลักวิชา ไม่ทำ ไปเสมือนคนตาบอดเช่นรัฐบาลที่มีกษัตริย์เหนือกฎหมายเข้ามาแล้ว หลักรใหญ่ ๆ ที่คณะ ราชกุมารวางไว้มีอยู่ว่า

- ๑ จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่นเอกราชในการเมืองในทางศาล ใน ทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
 - ๒ จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้ การ ประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้ มาก
 - ๓ จะต้อง บำรุงความสุข สมบูรณ์ของ ราชกุมารในทาง เศรษฐกิจโดย รัฐบาลใหม่จะหางาน ให้ราชกุมารทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ ราชกุมาร อดอยาก
 - ๔ จะต้องให้ราชกุมารได้มีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่ให้พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราชกุมารเช่น ที่เป็นอยู่)
 - ๕ จะต้องให้ราชกุมารได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อ หลักร ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น
 - ๖ จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราชกุมาร
- ราชกุมารทั้งหลาย จงพร้อมใจกันช่วยคณะราชกุมารให้ ทำกิจอันจะคงอยู่ชั่วคินพันนี้ให้ สำเร็จ คณะราชกุมารขอให้ทุกคนที่มีใจ ร่วมมือ เข้ายึด อำนาจ จาก รัฐบาลกษัตริย์เหนือ กฎหมายพึงตั้งอยู่ในความสงบและตั้งหน้าทำมาหากิน อย่าทำการใด ๆ อันเป็นการขัด ขวางต่อคณะราชกุมาร การที่ราชกุมารช่วยคณะราชกุมารนี้เท่ากับราชกุมารช่วยประเทศและช่วยตัว ราชกุมาร บุตร หลาน เหลน ของตนเอง ประเทศจะมีความเป็นเอกราชอย่าง พร้อมบูรณ์ ราชกุมารจะได้รับความปลอดภัย ทุกคนจะมึนงานทำไม่ต้องอดตาย ทุกคนจะ มีสิทธิเสมอกัน และมีเสรีภาพพ้นจากการเป็นไพร่ เป็นข้าเป็นทาสของพวกเจ้า หมดสมัยที่เจ้าจะทำนาบนหลังราชกุมารสิ่งที่ทุกคนพึงปรารถนา ก็คือความสุขความเจริญ อย่างประเสริฐซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่า “ศรีอาริย์” นั้นก็จะพึงบังเกิดขึ้นแก่ราชกุมารถ้วนหน้า

สลากกินแบ่งบำรุงงานฉลองรัฐธรรมนูญ และสลากกินแบ่งบำรุงงานวันชาติ

ส.ต.ม.ปี 24 มิถุนายน วันต้นไม้ประจำปีของชาติ
และส.ต.ม.ปฐมนุสาวรีย์ปราบกบฏ

